

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รายวิชาเพิ่มเติมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้วิจัยได้ลำดับหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พุทธศักราช 2551
  - 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
  - 1.2 ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนโยธินบูรณะ
3. การพัฒนาหลักสูตร
  - 3.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 3.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
  - 3.3 ความสำคัญของหลักสูตร
  - 3.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
  - 3.5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
4. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์
  - 4.1 ความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
  - 4.2 หมวดยุทธศาสตร์ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
  - 4.3 บริบทชุมชนวัดสว่างอารมณ์
  - 4.4 ชุมชนวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์
  - 4.5 ประวัติความเป็นมาของหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์
  - 4.6 หนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ในปัจจุบัน
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 5.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 5.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 5.3 คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 5.4 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. ทักษะการปฏิบัติ
  - 6.1 ความหมายของทักษะ
  - 6.2 ความหมายของทักษะปฏิบัติ
  - 6.3 การเดินเส้า

- 6.4 การลงเหลี่ยม
- 6.5 การขีดโครงไม้ไผ่
- 6.6 สิ่งที่ควรคำนึงขณะแสดง
- 7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
  - 7.1 ความหมายของความพึงพอใจ
  - 7.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
  - 7.3 ประเภทของความพึงพอใจ
  - 7.4 วิธีการสร้างความพึงพอใจ
  - 7.5 การวัดความพึงพอใจ
- 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

### หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พุทธศักราช 2551

#### 1. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ข, หน้า 2-3)

##### สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

##### สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

##### สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทยและสากล

2. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ก, หน้า 37, 44-47, 50)

ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้น ม.4-6

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าของนาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้ ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางตามมาตรฐาน ศ.3.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 4-6	1. มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● รูปแบบของการแสดง               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระบำ รำ ฟ้อน</li> <li>- การแสดงพื้นเมืองภาคต่าง ๆ</li> <li>- การละครไทย</li> <li>- การละครสากล</li> </ul> </li> </ul>
	2. สร้างสรรค์ละครสั้นในรูปแบบที่ ชื่นชอบ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ละครสร้างสรรค์               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความเป็นมา</li> <li>- องค์ประกอบของละครสร้างสรรค์</li> <li>- ละครพูด                   <ul style="list-style-type: none"> <li>- ละครโศกนาฏกรรม</li> <li>- ละครสุขนาฏกรรม</li> <li>- ละครแนวเหมือนจริง</li> <li>- ละครแนวไม่เหมือนจริง</li> </ul> </li> </ul> </li> </ul>
	3. ใช้ความคิดริเริ่มในการแสดง นาฏศิลป์เป็นคู่และหมู่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การประดิษฐ์ท่ารำที่เป็นคู่และหมู่               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความหมาย</li> <li>- ประวัติความเป็นมา</li> <li>- ท่าทางที่ใช้ในการประดิษฐ์ท่ารำ</li> <li>- เพลงที่ใช้</li> </ul> </li> </ul>

ตาราง 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์การแสดงตามหลัก นาฏศิลป์และการละคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● หลักการสร้างสรรค์และการวิจารณ์</li> <li>● หลักการชมการแสดงนาฏศิลป์และละคร</li> </ul>
	5. วิเคราะห์การแสดงตามหลัก นาฏศิลป์และการละคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์และการละคร</li> <li>- วิวัฒนาการ</li> <li>- ความงามและคุณค่า</li> </ul>
	6. บรรยายและวิเคราะห์อิทธิพล ของเครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง ฉาก อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีผล ต่อการแสดง	<ul style="list-style-type: none"> <li>● เทคนิคการจัดการแสดง</li> <li>- แสง สี เสียง</li> <li>- ฉาก</li> <li>- อุปกรณ์</li> <li>- สถานที่</li> <li>- เครื่องต่างกาย</li> </ul>
	7. พัฒนาและใช้เกณฑ์การ ประเมินในการประเมินการแสดง	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การประเมินคุณภาพของการแสดง</li> <li>- คุณภาพด้านการแสดง</li> <li>- คุณภาพองค์ประกอบการแสดง</li> </ul>
	8. วิเคราะห์ท่าทาง และการ เคลื่อนไหวของผู้คนใน ชีวิตประจำวันและนำมา ประยุกต์ใช้ในการแสดง	<ul style="list-style-type: none"> <li>● สร้างสรรค์ผลงาน</li> <li>- การจัดการแสดงในวันสำคัญของโรงเรียน</li> <li>- ชุดการแสดงประจำโรงเรียน</li> </ul>

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตาราง 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางตามมาตรฐาน ศ.3.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 4-6	1. เปรียบเทียบการนำการแสดงไป ใช้ในโอกาสต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การแสดงนาฏศิลป์ในโอกาสต่าง ๆ</li> </ul>

## ตาราง 2 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. อภิปรายบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่าง ๆ	● บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของไทยในยุคสมัยต่าง ๆ
	3. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	● วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
	4. นำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย	● การอนุรักษ์นาฏศิลป์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 แบ่งออกเป็น 3 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี และสาระที่ 3 นาฏศิลป์

### หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนโยธินบูรณะ

#### วิสัยทัศน์ (vision)

โรงเรียนโยธินบูรณะ เป็นโรงเรียนมุ่งสู่สากล ดำรงตนอย่างไทย มีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

#### พันธกิจ (mission)

1. พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสู่ระดับสากลสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
2. ส่งเสริมนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการตามมาตรฐานสากล มีสุขภาวะที่ดี และมีสุนทรีย์ภาพ
3. เสริมสร้างและปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม วิถีการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความเป็นไทย และมีความพอเพียง
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง
5. ส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

6. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนผู้ปกครอง  
ชุมชน ภาคเอกชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

**เอกลักษณ์ของโรงเรียน( uniqueness )**

"โยธิน...ถิ่นคนดี"

**อัตลักษณ์ของโรงเรียน( identity )**

"คนดีศรีโยธิน"

**เป้าประสงค์ของโรงเรียน (school goals)**

1. จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและบูรณาการให้เข้ากับวิถี  
พุทธ เศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

2. นักเรียนมีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการทัดเทียมมาตรฐานสากล มีสุขภาวะที่ดี  
และมีสุนทรียภาพ

3. นักเรียนมีคุณลักษณะคุณธรรมนำความรู้บนพื้นฐานความเป็นไทยและวิถีความ  
พอเพียงตามอัตลักษณ์โรงเรียน

4. สถานศึกษามีระบบการบริหารที่มีคุณภาพตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาใน  
ทศวรรษที่สอง

5. บุคลากรในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีทักษะในการแสวงหาความรู้  
อย่างมีคุณภาพ

6. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา

**คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนโยธินบูรณะ**

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีวินัย

4. ใฝ่เรียนรู้

5. อยู่อย่างพอเพียง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. รักความเป็นไทย

8. มีจิตสาธารณะ

**สมรรถนะของผู้เรียน**

1. ความสามารถในการสื่อสาร

2. ความสามารถในการคิด

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

## 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

โครงการสอนรายวิชา **นาฏศิลป์สร้างสรรค์ 2 รหัสวิชา ศ30238** มัธยมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ 1.0 หน่วยกิต เวลาเรียน 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ

### 1. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความเป็นมา รูปแบบ นาฏศิลป์ดั้งเดิม (โขน-ละคร) นาฏศิลป์สมัยใหม่ (จินตลีลา) นาฏศิลป์พื้นฟู (หนังใหญ่) นาฏศิลป์พื้นเมือง และหลักการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ วิธีการนำเสนอ การผสมผสานนาฏศิลป์ ในรูปแบบที่แตกต่าง

โดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการศึกษาและนำมาสร้างสรรค์ ผลงาน ที่ถูกต้อง จากอารมณ์ประสบการณ์ โดยปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่ออาชีพที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง

เพื่อสร้างสรรค์ออกมาเป็นการแสดง จนผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึง คุณค่าของนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและสากล และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและเหมาะสม

### 2. ผลการเรียนรู้

2.1 ผู้เรียนสามารถอธิบาย นาฏศิลป์ดั้งเดิม (โขน-ละคร) นาฏศิลป์สมัยใหม่ (จินตลีลา) นาฏศิลป์พื้นฟู (หนังใหญ่) นาฏศิลป์พื้นเมืองได้

2.2 ผู้เรียนสามารถปฏิบัติท่ารำและเต้นได้อย่างถูกต้องและสามารถประดิษฐ์ท่าทางเบื้องต้นได้

2.3 ผู้เรียนสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ความคิด จินตนาการ ความถนัด และความสนใจได้

2.4 ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง

2.5 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

### 3. หน่วยการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตาราง 3 หน่วยการเรียนรู้

หน่วย ที่	ชื่อ หน่วย การเรียนรู้	แผนการ จัดการ เรียนรู้ที่	จำนวน (ชั่วโมง)	เนื้อหาสาระ	วิธีการ จัดการเรียนรู้	สอดคล้องกับ คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามหลักสูตร แกนกลางฯ ข้อที่	สอดคล้องกับ สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียนตาม หลักสูตร แกนกลางฯ ข้อที่ (ผลการเรียนรู้)	เครื่องมือวัด และประเมินผล	คะแนน
1	นาฏศิลป์ ดั้งเดิม	1	6	ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดงและ ความสำคัญของนาฏศิลป์ ดั้งเดิม	-บรรยาย -ยกตัวอย่าง ประกอบ -ซักถาม	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่4 ข้อที่5	-ใบงานที่ 1.1 -แบบสังเกต พฤติกรรม	
		2	2	คุณค่าและการอนุรักษ์ นาฏศิลป์ดั้งเดิม	-บรรยาย -ยกตัวอย่าง ประกอบ -ซักถาม	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่5	-แบบทดสอบ	10
2	นาฏศิลป์ พื้นเมือง	1	4	-ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดงและ ความสำคัญของนาฏศิลป์ พื้นเมือง	-บรรยาย -ยกตัวอย่าง ประกอบ	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่4 ข้อที่5	-ใบงานที่ 2.1 -แบบสังเกต พฤติกรรม	

ตาราง 3 (ต่อ)

หน่วย ที่	ชื่อ หน่วย การเรียนรู้	แผนการ จัดการ เรียนรู้ที่	จำนวน (ชั่วโมง)	เนื้อหาสาระ	วิธีการ จัดการเรียนรู้	สอดคล้องกับ คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามหลักสูตร แกนกลางฯ ข้อที่	สอดคล้องกับ สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียนตาม หลักสูตร แกนกลางฯ ข้อที่ (ผลการเรียนรู้)	เครื่องมือวัด และประเมินผล	คะแนน
		2	4	ปฏิบัติทำร้านาฏศิลป์ พื้นเมืองตามความสนใจ -กลุ่มใหญ่ -กลุ่มย่อย	-สาธิต -ยกตัวอย่าง ประกอบ -ปฏิบัติ	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่2 ข้อที่3 ข้อที่5	-แบบประเมิน ทักษะปฏิบัติ	10
สอบกลางภาค									20
3	นาฏศิลป์ สมัยใหม่	1	4	-ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดงและ ความสำคัญของนาฏศิลป์ สมัยใหม่	-บรรยาย -ยกตัวอย่าง ประกอบ -ซักถาม	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน	ข้อที่1 ข้อที่4 ข้อที่5	-ใบงานที่ 3.1	
		2	4	-นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ ที่ถูกต้อง จากอารมณ์ ประสบการณ์สามารถนำสิ่ง ที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง และเหมาะสม	-ยกตัวอย่าง ประกอบ -สาธิต -ปฏิบัติ	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน	ข้อที่1 ข้อที่2 ข้อที่3 ข้อที่5	-แบบประเมิน ทักษะปฏิบัติ	10

ตาราง 3 (ต่อ)

หน่วย ที่	ชื่อ หน่วย การเรียนรู้	แผนการ จัดการ เรียนรู้ที่	จำนวน (ชั่วโมง)	เนื้อหาสาระ	วิธีการ จัดการเรียนรู้	สอดคล้องกับ คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามหลักสูตร แกนกลางฯ ข้อที่	สอดคล้องกับ สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียนตาม หลักสูตร แกนกลางฯ ข้อที่ (ผลการเรียนรู้)	เครื่องมือวัด และประเมินผล	คะแนน
4	นาฏศิลป์ พื้นฟู	1-2	4	-ประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดงและ ความสำคัญของนาฏศิลป์ พื้นฟูวิธีการอนุรักษ์	-บรรยาย -ยกตัวอย่าง ประกอบ -ซักถาม	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่4 ข้อที่5	-แบบทดสอบ	10
		3-4	4	-ฝึกปฏิบัติการเดินเส้า การลงเหลี่ยม	-สาธิต -ปฏิบัติ	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่2 ข้อที่3 ข้อที่5	-แบบประเมิน ทักษะปฏิบัติ	5
		5-6	4	-ฝึกปฏิบัติการจับโครง ไม้ ไผ่	-สาธิต -ปฏิบัติ	1.ใฝ่เรียนรู้ 2.มุ่งมั่นในการทำงาน 3.รักความเป็นไทย	ข้อที่1 ข้อที่2 ข้อที่3 ข้อที่5	-แบบประเมิน ทักษะปฏิบัติ	5
<b>คุณลักษณะอันพึงประสงค์</b>									<b>10</b>
<b>สอบปลายภาค</b>									<b>20</b>
<b>รวม</b>									<b>100</b>

#### 4. การวัดและประเมินผล

คะแนนระหว่างภาคเรียน : คะแนนปลายภาค = 80 : 20

ตาราง 4 การวัดและประเมินผล

งานที่มอบหมาย/กิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินการ	คะแนน	หมายเหตุ
1. ก่อนกลางภาค -นาฏศิลป์ดั้งเดิม -นาฏศิลป์พื้นเมือง	<input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 1 (พ.ค. – ก.ค.) <input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 2 (พ.ย. – ธ.ค.)	10 10	
2. สอบกลางภาคเรียน	<input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 1 (ก.ค.) <input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 2 (ธ.ค.)	20	
3. หลังกลางภาค -นาฏศิลป์สมัยใหม่ -นาฏศิลป์ฟื้นฟู	<input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 1 (ส.ค. – ต.ค.) <input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 2 (ม.ค. – มี.ค.)	10 20	
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตาม อัตลักษณ์ของโรงเรียน 10 คะแนน ได้แก่ 4.1 มีวินัย 4.2 มีความซื่อสัตย์ 4.3 มีมารยาทดี	ตลอดภาคเรียน	4 3 3	
5. สอบปลายภาคเรียน 5.1 แบบทดสอบปรนัยร้อยละ 70 5.2 แบบทดสอบอัตนัยร้อยละ 30	<input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 1 (ก.ย.) <input type="checkbox"/> ภาคเรียนที่ 2 (มี.ค.)	..... 20	
<b>รวม</b>		<b>100</b>	

#### 5. ข้อตกลงในการจัดการเรียนรู้

- 5.1 เข้าเรียนตรงเวลาและสม่ำเสมอ (เข้าได้ไม่เกิน 15 นาที)
- 5.2 นำหนังสือและเอกสารประกอบการเรียนมาเรียนทุกครั้ง
- 5.3 มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

5.4 ส่งงานตรงต่อเวลาทุกครั้ง ถ้าไม่ส่งงานตามกำหนดติด ร. ทุกกรณี

5.5 มีมารยาทในการเรียนนาฏศิลป์

5.6 ขาดได้ไม่เกิน 4 ครั้ง สาย 3 ครั้งเท่ากับขาด1ครั้ง หากติดเกินติด มส. ทุก

กรณี

## 6. เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	80 - 100	ได้ผลการเรียน	4.0
คะแนน	75 - 79	ได้ผลการเรียน	3.5
คะแนน	70 - 74	ได้ผลการเรียน	3.0
คะแนน	65 - 69	ได้ผลการเรียน	2.5
คะแนน	60 - 64	ได้ผลการเรียน	2.0
คะแนน	55 - 59	ได้ผลการเรียน	1.5
คะแนน	50 - 54	ได้ผลการเรียน	1.0
คะแนน	0 - 49	ได้ผลการเรียน	0

## 7. แหล่งเรียนรู้/แหล่งข้อมูล

- 7.1 หนังสือเรียน
- 7.2 เอกสารประกอบการเรียน
- 7.3 ห้องศูนย์สื่อ
- 7.4 ห้องสมุด
- 7.5 ห้องสืบค้น

## การพัฒนาหลักสูตร

### 1. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรถือว่าเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาและยังถือว่าเป็นเครื่องกำหนดทิศทางของการศึกษา นักการศึกษาทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรแตกต่างกันออกไปตามทัศนะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจ ความรู้และประสบการณ์ซึ่งประมวลความหมายของหลักสูตรที่สำคัญไว้ ดังนี้

สังต์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 16) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งสร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่ายหรือขั้นตอนอย่างดีแล้ว

2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งได้วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ

3. หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น สำหรับการให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน

4. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของนักศึกษาซึ่งเขาได้ทำ ได้รับความรู้ และโต้ตอบสนองต่อการแนะนำทางโรงเรียน

แรมสมร อยู่สถาพร (2533, หน้า 3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร ประถมศึกษาว่าหลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมุ่งสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและให้ มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้น ๆ

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

นิคม ชมพูหลง (2542, หน้า 12) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไปในทิศทางที่พึงประสงค์

วิชัย ประสิทธิ์วิฑูมิเวชช์ (2542, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนโดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่าง ๆ อันเป็น ประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544, หน้า 14) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 4 นัย คือ

1. หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน
2. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน
4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหมาย หรือมุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้รับ

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, หน้า 56) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ และหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9-14) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นวิชาและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียน

2. หลักสูตรเป็นเอกสาร
3. หลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน

5. หลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์
6. หลักสูตรเป็นจุดหมายปลายทาง
7. หลักสูตรเป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546, หน้า 69) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง และยังหมายความรวมกระบวนการวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษาต่างๆ ตามช่วงเวลาจัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมหนึ่ง ๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้และได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตรตามแนวคิดของทรัม, และมิลเลอร์ (Trump, & Millier) หลักสูตรหมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่เด็กนักเรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป., หน้า 1) จากสารานุกรมเสรี กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การกระทำและประสบการณ์ของผู้ที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ควรที่จะมี เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จของสังคมในอนาคต นอกจากนี้หลักสูตรยังครอบคลุมถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน รวมไปถึงประสบการณ์ที่ได้รับโดยบังเอิญ ประสบการณ์ที่ไม่ได้ชี้แนะและประสบการณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างผู้ใหญ่ให้กับสังคมในอนาคต

ทาบ (Taba, 1962, p.12) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือแผนการเรียนที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะหลักสูตร ซึ่งให้เห็นถึงการเลือกและจัดเนื้อหา พร้อมทั้งบ่งบอกหรือแสดงแนวทางที่แน่นอนของการเรียนการสอน ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์หรือการจัดเนื้อหาสาระเป็นตัวกำหนดหรือไม่ก็ตาม ประการสุดท้ายหลักสูตรจะรวมโปรแกรมการประเมินผลไว้ด้วย

กู๊ด (Good, 1973, p.149) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดให้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นประกาศนียบัตรในหมวดวิชาที่สำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

2. หลักสูตร หมายถึง คำโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอบ ซึ่งโรงเรียนจัดให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ขั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในระดับทางสายอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชา และการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะแนวของโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือนั่นคือหลักสูตรทั้งฉบับประกอบด้วยเนื้อหาส่วนหนึ่งและการจัดประสบการณ์ไว้อีกส่วนหนึ่ง

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.6) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

จากความหมายที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ สามารถสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรหมายถึง แผนที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนได้เรียนรู้ไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

## 2. องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษาที่มีคุณภาพ และมีความชัดเจน โดยนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนและเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการประเมิน เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน หลักสูตรจะสมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ เพื่อจะเป็นตัวชี้วัดว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้ถูกต้องครบถ้วน นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอองค์ประกอบหลักสูตรไว้ดังนี้

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532, หน้า 1-2) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วน แต่ละส่วนจะมีบทบาทในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของรายวิชาในหลักสูตร คือ การศึกษาทั่วไป (general education) การศึกษาวิชาเฉพาะ (specialized education) การศึกษาเลือกตามความสนใจ (exploratory education) และการศึกษาที่จะช่วยเสริมสร้างให้ประสบการณ์ทางด้านอื่น (enrichment education) และทั้ง 4 ส่วนนี้มีบางส่วนที่ยังซ้อนกันอยู่ในลักษณะของวิชาหรือเนื้อหาวิชา และมีบางส่วนที่แยกเป็นอิสระจากกัน

ธีรารัง บัวศรี (2542, หน้า 8-9) ได้กล่าวเสนอแนวคิด ในการแบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรออกเป็น 9 ส่วน คือ

1. เป็นเป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร

4. จุดประสงค์ของวิชาการ
5. เนื้อหา
6. จุดประสงค์การเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542, หน้า 50-52) ได้กำหนดองค์ประกอบไว้ 4 ประการ

#### 1. จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (aims and objectives)

1.1 จุดมุ่งหมายเป็นสิ่งกำหนดไว้กว้าง ๆ โดยเน้นคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้เรียนมักจะพบได้ในส่วนแรกของหลักสูตร เป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดโครงสร้างหลักสูตร

1.2 วัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้กำหนดเฉพาะเรื่องในระดับของกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ และรายวิชาที่มีอยู่ในโครงสร้างหลักสูตร จุดประสงค์ เป็นตัวบ่งชี้ให้จัดเนื้อหาสาระซึ่งจะต้องจัดให้มีความสอดคล้องเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ (contents and experiences)

1.3 เนื้อหา และสาระที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท

- 1) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
- 2) ความคิดรวบยอดและหลักการ
- 3) การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์
- 4) ทักษะทางกาย
- 5) เจตคติและค่านิยม

2. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ (curriculum implementation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีการปรับปรุงตลอดเวลาของการใช้หลักสูตร ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงานต่าง ๆ และมีการติดตามผลเป็นระยะ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้

2.1 การเตรียมครูผู้สอนหลักสูตร การผลิตครูซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก เน้นความรู้ ด้านเทคนิควิธี ด้านคุณลักษณะและเจตคติ

2.2 ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรแกนกลางแม่บทไปใช้ กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการเรียนการสอน วางแผนให้สอดคล้องกับหลักสูตร จัดหาแหล่งวิทยาการเสริมความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน

2.3 ครูผู้สอนต้องมีคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการผลิตครู แต่เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้วต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาสมรรถภาพในความเป็นครูอยู่เสมอ ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมระยะสั้น การจัดประชุมสัมมนา การฟัง หรือพูดปาฐกถา การเป็นวิทยากร การแสดงผลงาน การทำผลงานวิชาการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นอกจากจะพัฒนาครูผู้สอน

โดยทางตรงแล้ว ในทางอ้อมยังเกิดผลดีต่อผู้เรียน เพราะผู้สอนมีการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ให้เกิดความมั่นใจในการสอนเพิ่มมากขึ้น

3. การประเมินผล (evaluation) เป็นการตรวจสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

3.1 ช่วยทำให้จุดมุ่งหมาย และจุดประสงค์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าคลุมเครือจะไม่สามารถประเมินผลได้

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลมีผลไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร

3.3 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรนั้น เป็นสิ่งที่บอกเพื่อที่จะใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเปลี่ยนหลักสูตรใหม่

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 10) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ๆ ไว้ 9 ส่วน คือ

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง
4. คำอธิบายรายวิชา
5. ขอบข่ายเนื้อหา
6. เวลาเรียน
7. กิจกรรมการเรียนการสอน
8. สื่อการเรียนการสอน
9. การวัดและประเมินผล

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981, p.24) คือองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งจะต้องเขียนไว้ในเอกสารหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไป
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

ทาบ (Taba, 1962, p.14) ได้สรุปไว้ว่า หลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. จุดหมายกับวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์เรียนรู้
3. รูปแบบการเรียนการสอน
4. การประเมินผลการเรียนรู้

จากการศึกษาและพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของการจัดการศึกษาหลายคนสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. หลักการและจุดหมาย
2. โครงสร้าง
3. เนื้อหาสาระ
4. เวลาเรียน
5. สื่อการเรียนรู้
6. แผนการจัดการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง

จากองค์ประกอบของหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปได้ว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล

### 3. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดจะขาดหลักสูตรเป็นองค์ประกอบไม่ได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดประสบการณ์ เป็นเครื่องมือนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติทำงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันในระดับต่างๆ
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงาน ของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคต
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ความเจริญของประเทศ เพราะมีการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่าสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่าควรเรียนรู้อะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะด้านใดควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ว่าเยาวชนรวมทั้งผู้เรียนทั้งหมด จะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา แต่ละระดับการศึกษา จะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน ถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงสร้างกำหนดว่าผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม หลักสูตรจะเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

จากการศึกษาความสำคัญของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนแนวทางการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง

#### 4. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2531, หน้า 129) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรแม่บท เพื่อนำไปใช้โดยแพร่หลายทั้งระบบการศึกษา เป็นหลักสูตรที่ได้ทำการยก ร่างและได้ผ่านกระบวนการทดลอง และทดสอบจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป สำหรับหลักสูตรที่ทำการยกร่างครั้งแรก และนำไปทดลอง และแก้ไขจนได้หลักสูตรแม่บทนั้นเรา เรียกว่า หลักสูตรต้นแบบ จึงเห็นได้ว่าการที่จะได้หลักสูตรแม่บทมาใช้จะต้องจัดทำต้นแบบ เสียก่อน

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ความหมายของการพัฒนา หลักสูตรว่า “การพัฒนา” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “development” มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น
2. การทำให้ดีขึ้น

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้นกับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 41-86) ได้กล่าวถึง พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินการตามขั้นตอน กล่าวคือ เริ่มจากการกำหนดจุดหมาย การเลือกเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอน และการนำไปใช้ในขั้นตอนกำหนดจุดมุ่งหมายต้องคำนึงถึงพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร คือ พื้นฐานทางด้านปรัชญา พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานทางจิตวิทยา และพื้นฐานทางเนื้อหาวิชา

1. พื้นฐานทางด้านปรัชญา ประกอบด้วย ปรัชญา 5 สาขา คือ สาขาจิตนิยม (idealism) สาขาสามัญนิยม (realism) สาขาเทวนิยม (neo-thomism) สาขาปฏิบัติการณ์นิยม (experimentalism) และสาขาอัตถิภาวะนิยม (existentialism)

2. พื้นฐานทางสังคม เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตร จะเริ่มจากข้อมูลต่าง ๆ ของสังคมก่อนจึงกำหนดปัญหา หรือสิ่งที่สังคมต้องการจนเป็นกิจกรรม เนื้อหาสาระ เพื่อจัดเป็นแนวทางที่ให้การศึกษอบรมแก่เด็กตามความต้องการของสังคม นักพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องเลือกและกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญของสังคม แล้วบรรจุสิ่งเหล่านั้นไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะให้การศึกษอบรมเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีคุณค่าต่อผู้เรียน และสังคมอย่างแท้จริง ความสำคัญของแนวโน้มทางด้านสังคมที่ผู้สร้างหลักสูตรควรสนใจซึ่งประกอบด้วยอัตราการเพิ่มของประชากร ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การกระจายความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่แตกต่างกัน เกิดจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสภาพของสังคมที่อยู่รอบตัว

3. พื้นฐานทางจิตวิทยา การวางรากฐานการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงสาระสำคัญทางปรัชญา ทางสังคมวิทยา และสาระสำคัญทางจิตวิทยา มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน จุดมุ่งหมายของจิตวิทยา คือ การศึกษาพฤติกรรมเมื่อเกิดความรู้ ความเข้าใจสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งสามารถพยากรณ์และควบคุมพฤติกรรมเหล่านั้นได้ จิตวิทยาเกี่ยวข้องกับหลักสูตร แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่ม คือ

3.1 กลุ่มความรู้นิยม (cognitive) มีแนวคิดด้านการรับรู้เป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ คนเรามีความสามารถในการรับรู้ต่างกัน และการเรียนรู้เป็นการแก้ปัญหาชนิดหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลกับบุคลิกภาวะ สติปัญญา ประสบการณ์เดิม สถานการณ์หรือสิ่งเร้า

3.2 กลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorist) แนวคิดของกลุ่มนี้ สรุปการเรียนรู้จากการสังเกต โดยครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า ครูเป็นผู้ทำให้เกิดความรู้ให้คำแนะนำและประเมินผลการเรียน

3.3 กลุ่มมนุษยนิยม (humanist) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ มีแนวคิดว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาคือการที่ศักยภาพของมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ผู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วย่อมสามารถยังชีวิตอยู่ได้ด้วยความสามารถของตนเอง โดยการเรียนที่ดีเกิดขึ้นในบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ครูเป็นผู้สนับสนุนวิธีการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน การเรียนมีหลายแบบและหลายกิจกรรมโดยประสบการณ์เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

4. พื้นฐานทางเนื้อหาวิชา ต้องมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี เนื้อหาวิชาของหลักสูตรประกอบด้วยโปรแกรม 3 โปรแกรม คือ เนื้อหาสาระ หมายถึง เนื้อหาสาระที่รวบรวมจากความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ได้จากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ต้องพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดขอบข่าย และขั้นตอนของเนื้อหาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนทักษะกระบวนการทักษะที่จำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ การอ่าน การเขียน และคิดเลข กระบวนการที่ซับซ้อนเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระที่สำคัญ และทัศนคติ ค่านิยมและความซาบซึ้งที่มีขึ้นอยู่ในลักษณะของหลักสูตรที่มองไม่เห็น และองค์ประกอบของทั้ง 3 ส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดไม่สามารถแยกสอนได้ จำเป็นต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

กรมวิชาการ (2540, หน้า 31-32) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาวิชา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นมาใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

พิสมัย ถีตะแก้ว (2541, หน้า 47) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะคือ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีใช้อยู่แล้วให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมาใช้แทนหลักสูตรเดิมซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรเดิมทั้งระบบ

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป., หน้า 2) จากสารานุกรมเสรี กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ 2 นัย นัยแรกจะหมายถึงการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ในขณะที่อีกนัยหนึ่ง จะหมายถึง การพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น โดยการพัฒนาหลักสูตรนั้นมีอยู่หลายระดับทั้งในระดับชาติ ซึ่งองค์กรระดับชาติจะเป็นผู้พิจารณาพัฒนาหลักสูตรหรือหลักสูตรท้องถิ่น

ที่มีท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาท้องถิ่นเป็นผู้พัฒนา รวมไปถึงหลักสูตรในห้องเรียนที่มีครูผู้สอนเป็นผู้พัฒนา

ทาบ (Taba, 1962, p.454) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลง ทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร

นิโคลล์, และนิโคลล์ (Nicholls, & Nicholls, 1972, p.12) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง เป็นกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนซึ่งเมื่อได้เรียนรู้แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน

กู๊ด (Good, 1973, pp.157-158) ให้ความเห็นว่า “การพัฒนาหลักสูตร” เกิดได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียนจุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีการสอน รวมทั้งการประเมิน ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.7) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้างหลักสูตร (curriculum construction) หมายถึง การสร้างรายวิชาการจัดการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างอยู่เลย 2) การปรับปรุงหลักสูตร (curriculum improvement) คือ การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่ให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่เลย

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม หรือการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นมีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

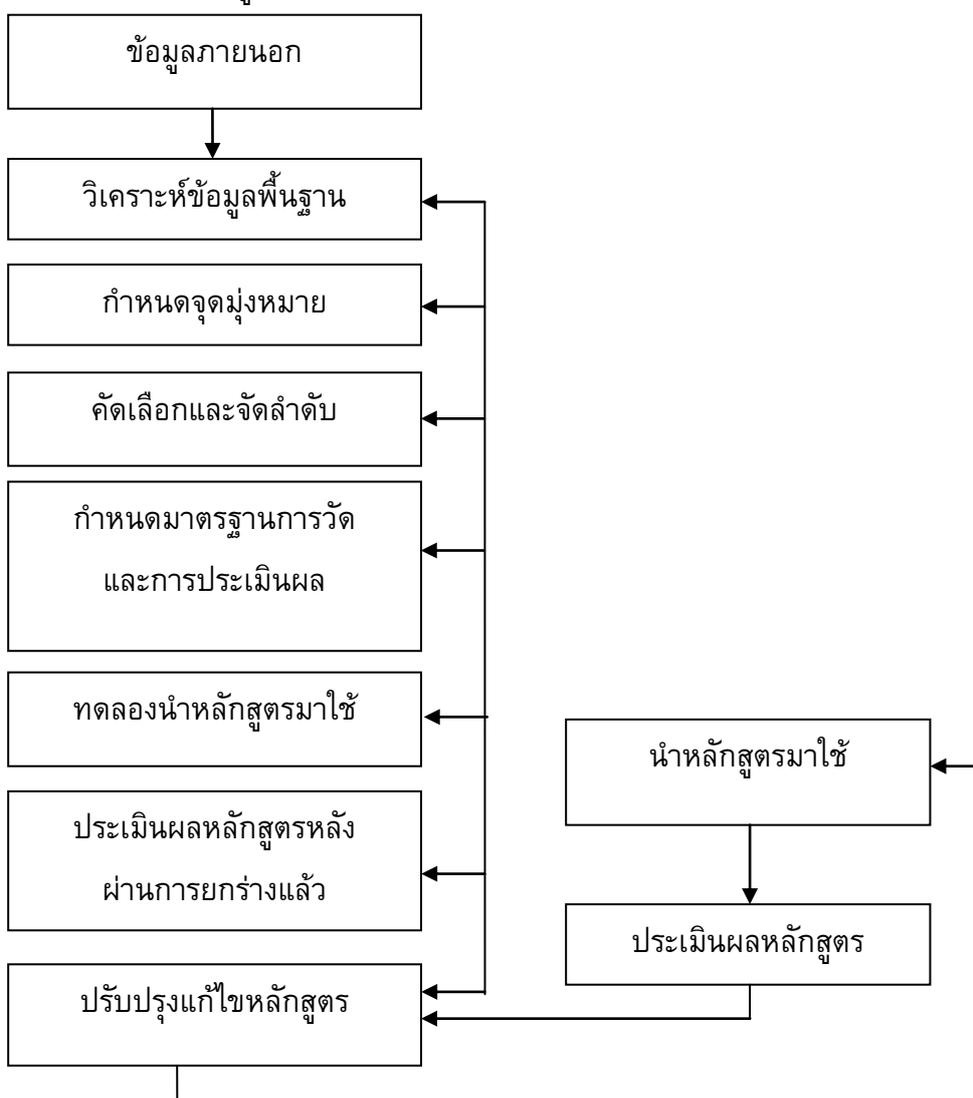
##### 5. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยผู้พัฒนาหลักสูตรต้องศึกษาแนวคิดและรูปแบบของนักการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 10) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย
3. คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา
4. กำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล
5. ทดลองนำหลักสูตรมาใช้
6. ประเมินผลหลักสูตรหลังจากการผ่านร่างแล้ว
7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังภาพ 2



ภาพ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ  
ที่มา : กรมวิชาการ (2545, หน้า 10)

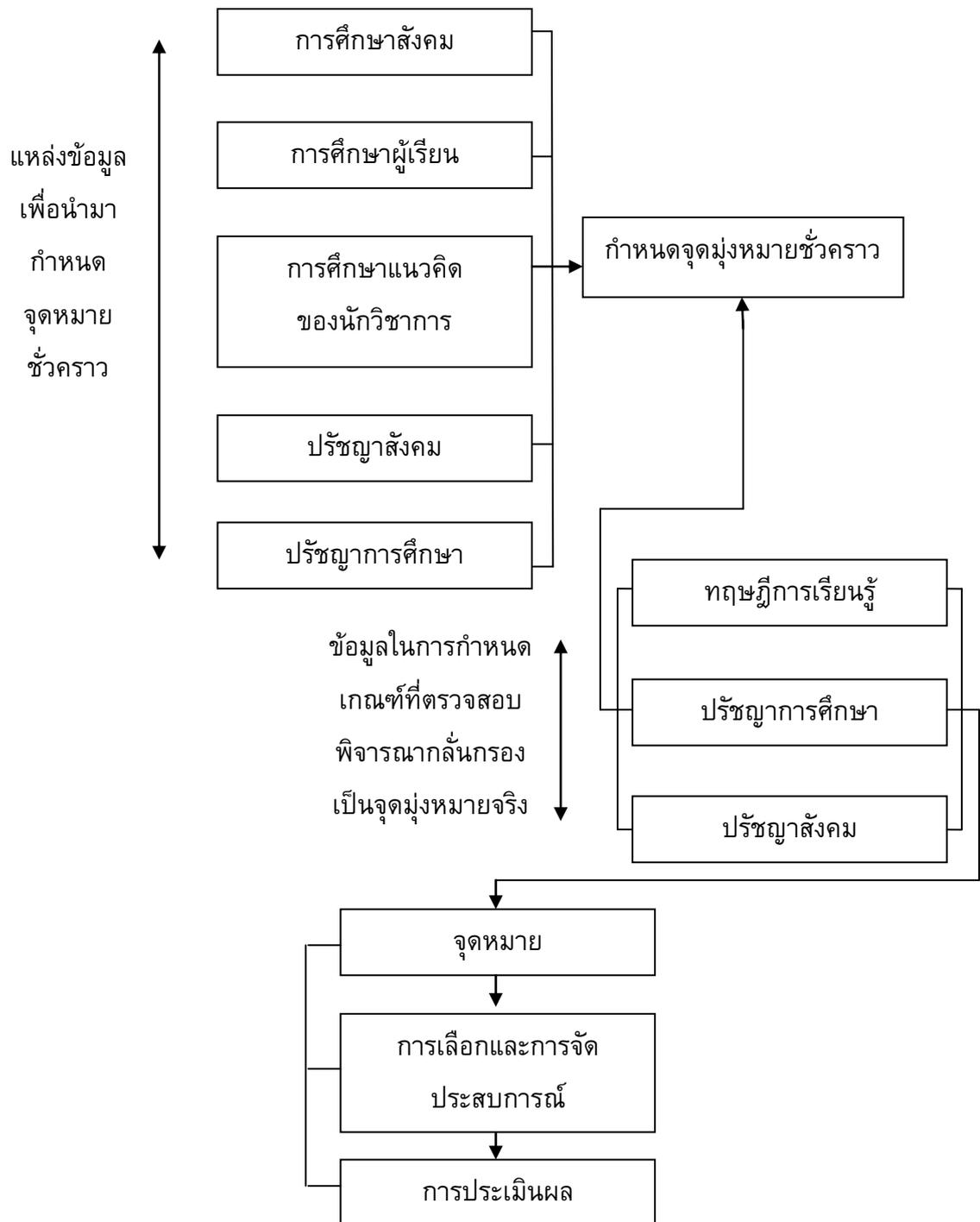
รักก์ (Rugg, 1927, p.184 อ้างถึงในวิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31) ซึ่งให้เห็นว่า การจัดทำการพัฒนาหลักสูตรนั้นมีงานที่ต้องทำอยู่ 3 ประการ คือ

1. การพิจารณา และการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่มีความสำคัญ ของหลักสูตร ว่าหลักสูตรนั้นมีเป้าหมายเพื่ออะไร ทั้งโดยส่วนรวม และส่วนย่อยของหลักสูตรนั้น ๆ อย่างชัดเจน

2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และวัสดุที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน การเขียน การทำแบบฝึกหัด หัวข้อสำหรับการอภิปราย กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นต้น

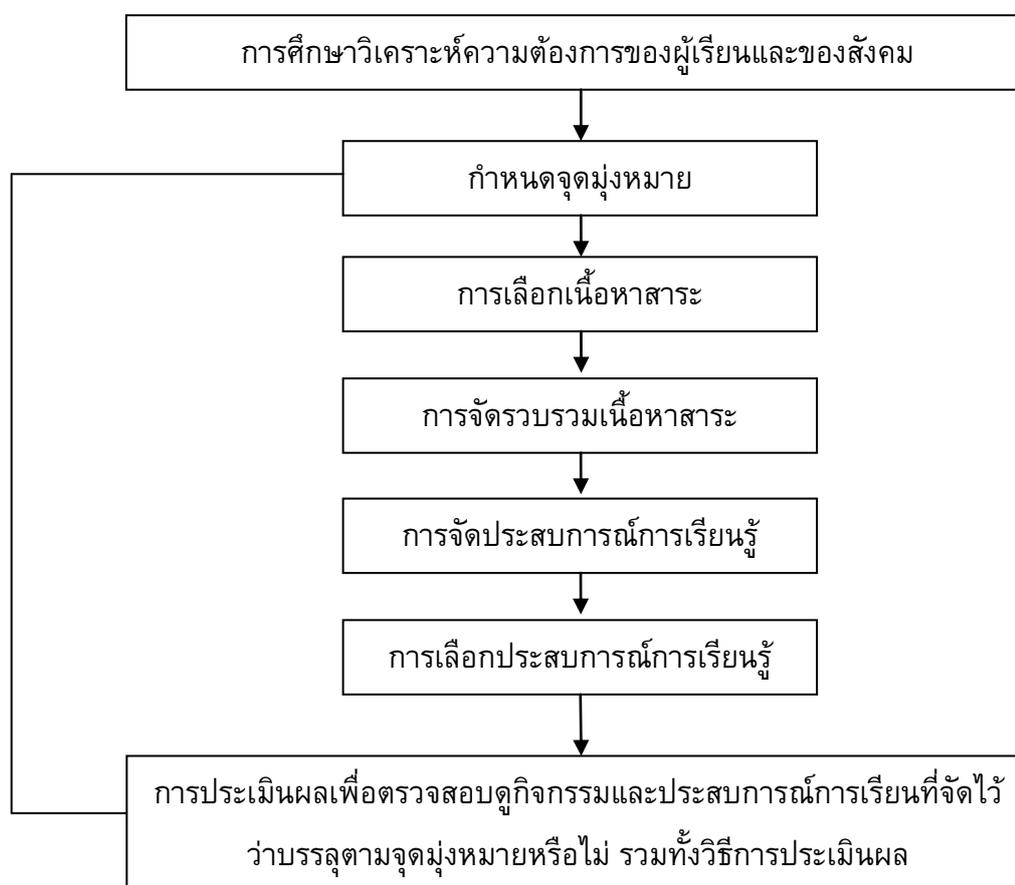
3. การกำหนดระบบการจัดวัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการทดลองที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชา แต่ละชั้นเรียน

ไทเลอร์ (Tyler, 1950 อ้างถึงในปราโมทย์ จันท์เรือง, 2552, หน้า 99) เสนอว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนักพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดจุดประสงค์ชั่วคราว โดยศึกษาจากข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและข้อมูลเกี่ยวกับสังคม จากนั้นกลั่นกรองข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษา และปรัชญาที่สังคมยึดถือ และด้านจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นจุดประสงค์ที่แท้จริงในการพัฒนาหลักสูตร จากนั้น จึงเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น และกำหนดการประเมินผลหลักสูตร ดังที่ปราโมทย์ จันท์เรือง ได้เสนอรูปแบบและแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ ดังภาพ



ภาพ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์  
ที่มา : ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 99)

ทาบ (Taba, 1962, p.454) ได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตรเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ 3) เลือกเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้ว 4) จัดรวบรวมเนื้อหาสาระที่ได้จัดเลือกมาจัดลำดับ โดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องต้องคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 6) จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง 7) กำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และวิธีการประเมินผล คือการตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไร เพื่อตรวจสอบว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร



ภาพ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ  
ที่มา: ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 102)

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.27)ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

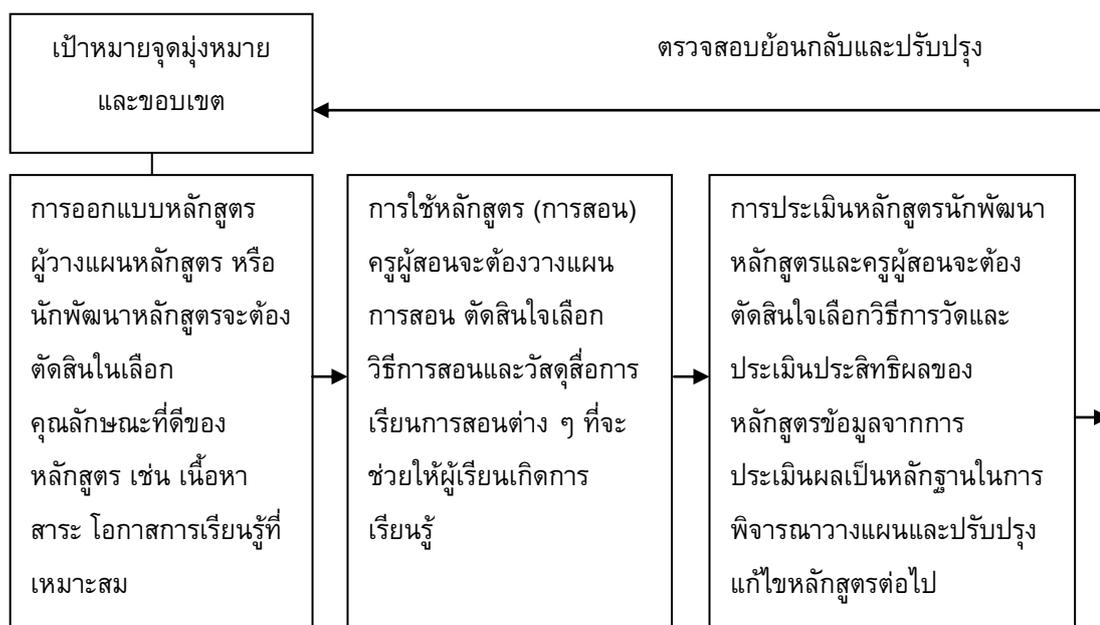
1. กำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต (goals, objectives, and domains) ได้แก่

- 1.1 พัฒนาการส่วนบุคคล (personal development)
- 1.2 มนุษยสัมพันธ์ (human relation)
- 1.3 ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (continued learning skills)
- 1.4 ความชำนาญเฉพาะด้าน (specialization)

2. การออกแบบหลักสูตร (curriculum design) มีการวางแผน ออกแบบหลักสูตร เลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน สังคม และปรัชญาทางการศึกษา

3. การใช้หลักสูตร (curriculum implementation) ครูผู้สอนนั้นควรเตรียมทำการวางแผน และจัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

4. การประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation) เป็นการตัดสินใจ และเป็นการเลือกเทคนิคการประเมิน ที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร ว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนใด หรือยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว



ภาพ 5 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์  
ที่มา : ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 105)

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 135-136) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้น ต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อน เพื่อจะนำไปทดลองและแก้ไขจนแน่ใจว่าใช้ได้โดยทั่ว ๆ ไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนในการจัดทำ ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างพื้นฐานของหลักสูตร 4) การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา 5) การเลือกเนื้อหา 6) จัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 7) กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 8) กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 9) กำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 38-43) ได้ประยุกต์แนวคิดของไทเลอร์มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ และเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการของสังคม และผู้เรียนซึ่งช่วยให้สามารถจัดทำหลักสูตรให้ตอบสนองกับความต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คือ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหา

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่ทำหลังจากได้วิเคราะห์และทราบถึงสภาพปัญหาตลอดจนความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นเป็นการแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล อาจเป็นข้อมูลพื้นฐานเดิมที่มีอยู่หรือจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ความต้องการขึ้นมาใหม่

3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่นำมาจัดไว้ในหลักสูตร จะต้องผ่านการพิจารณากลับนกรองถึงความเหมาะสมความจำเป็นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักสูตรที่กำหนดไว้

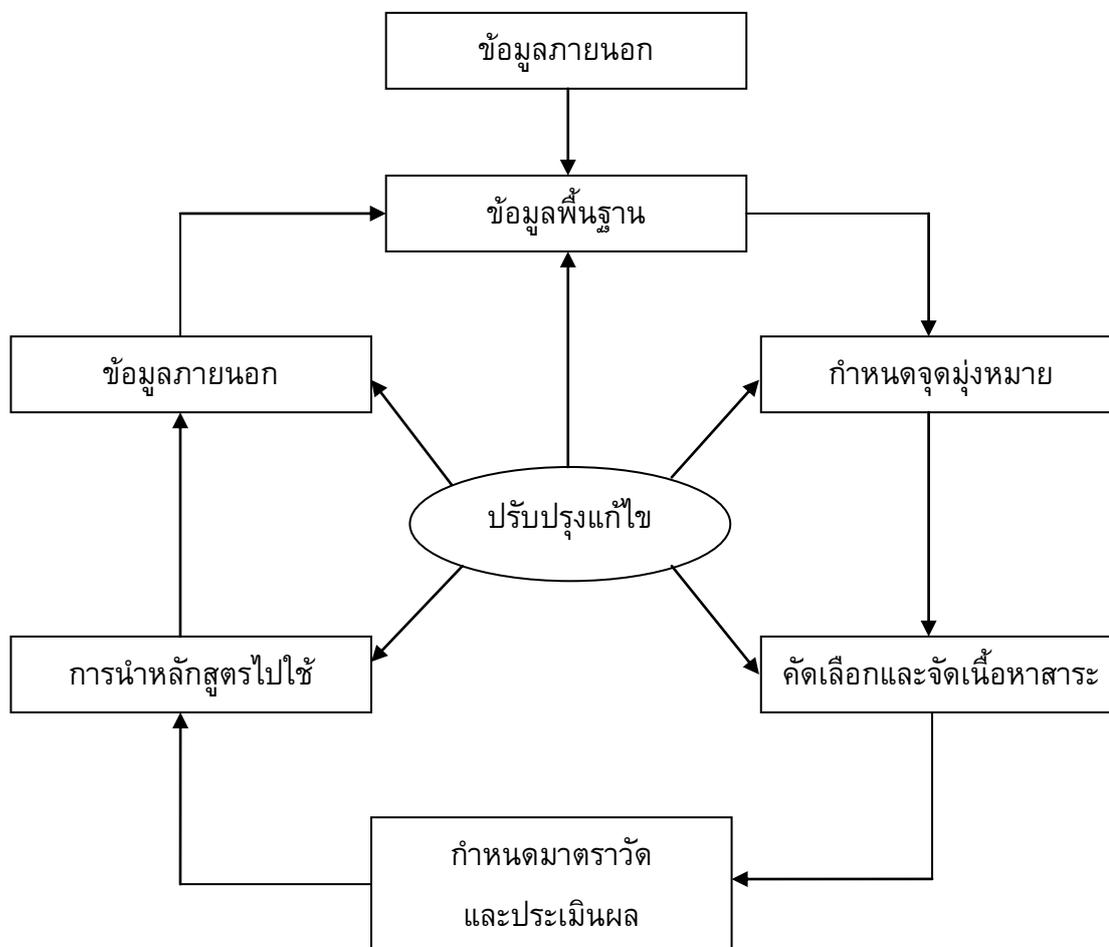
4. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมิน ขั้นนี้มุ่งที่จะนำเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่าจะวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. การทดลองใช้หลักสูตรในขั้นตอนนี้ ซึ่งเป็นการมุ่งที่จะศึกษาหาจุดอ่อน หรือหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตรหลังจากร่างหลักสูตรเสร็จ เพื่อหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากทำการทดลองหลักสูตรแล้ว ควรจะประเมินจากการใช้ว่าเป็นอย่างไร มีส่วนไหนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขบ้าง ถ้ามีจุดอ่อนหรือไม่เหมาะสมตรงไหนก็ต้องปรับปรุงให้เป็นที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง ๆ ต่อไป

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ซึ่งหลังจากการตรวจสอบและประเมินผลแล้ว ถ้าหากพบว่าหลักสูตรมีข้อบกพร่องจะต้องปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นวัฏจักรมี

ความต่อเนื่อง ซึ่งหากขั้นตอนใดไปแล้ว จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรนั้นขาดความสมบูรณ์ได้ ดังภาพ 6



ภาพ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ สงัด อุทรานันท์  
ที่มา : สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 39)

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น มีขั้นตอนที่แตกต่างกัน สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาเพิ่มเติม หนังสือวัดดวงอารมณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการกำหนดข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ได้แก่ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน สังคม และธรรมชาติของเนื้อหา เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการของสังคมและผู้เรียน ซึ่งช่วยให้สามารถจัดทำหลักสูตรได้ตอบสนองกับความต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างเป็นการนำหลักสูตรเดิมมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับข้อมูลพื้นฐาน พัฒนาให้ดีขึ้นและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจัดทำเป็นหลักสูตรฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรหลังจากได้ร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ครูผู้สอนเตรียมวางแผน จัดทำแผนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ ในขั้นนี้มุ่งที่จะศึกษาหาจุดอ่อน หรือหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรเป็นการประเมินหลังจากทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ว่ามีส่วนไหนที่ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไข ถ้ามีจุดอ่อนหรือไม่เหมาะสมตรงไหน ก็ต้องปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ก่อนนำไปใช้จริง ๆ ต่อไป

## มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (intellectual cultural heritage) แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

### 1. ความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2552, หน้า 4) กล่าวว่าไว้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหมายถึง องค์ความรู้หรือผลงานที่เกิดจากบุคคล / กลุ่มชนที่ได้มีการสร้างสรรค์ พัฒนา สืบสาน สืบทอด และประยุกต์ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละกลุ่มชน อันแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับ culture (ม.ป.ป.) กล่าวว่าไว้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมายถึง การปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ ทักษะ กลุ่มชน หรือในทางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งนี้ เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน และทำให้คนเหล่านั้นเกิดความภูมิใจในตัวตน และความรู้สึกลึกซึ้งเนื่องก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมายถึง องค์ความรู้หรือผลงานที่เกิดจากบุคคลหรือกลุ่มชนที่ได้มีการสร้างสรรค์ พัฒนา สืบสาน สืบทอด และประยุกต์ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนเหล่านั้นเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

## 2. หมวดหมู่ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2552, หน้า 4) กล่าวว่าไว้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยผลงานสร้างสรรค์ทางสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม ศิลปะพื้นบ้าน ความรู้ ความสามารถ ทักษะ วิธีการปฏิบัติซึ่งแสดงออกทางภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม อาหาร เป็นต้น โดยที่สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว ได้ส่งผ่านและสืบทอดต่อกันมารุ่นต่อรุ่น เป็นแนวทางปฏิบัติหรือในบางเรื่องเป็นเสมือนจิตวิญญาณที่ยึดถือร่วมกันของคนในสังคม รวมทั้งในบางเรื่องยังคงมีความงดงามและมีคุณค่าทางศิลปะสูงยิ่ง

ข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับ culture (ม.ป.ป.) กล่าวว่าไว้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จำแนกออกเป็น 7 สาขา ดังนี้

1. ภาษา ภาษาถิ่น และภาษาชาติพันธุ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิธีการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนทั้งในแง่วัจนภาษา (ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ) และอวัจนภาษา (ภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ)

2. วรรณกรรมพื้นบ้าน หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยครอบคลุมวรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยวิธีการบอกเล่าและที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

3. ศิลปะการแสดง หมายถึง การแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกและเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีผู้แสดงเป็นสื่อ ผ่านทางเสียง ได้แก่ การขับร้องหรือการเล่นดนตรี และทางร่างกาย เช่นการรำรำ การเชิด การเดิน การแสดงท่าทาง ฯลฯ

4. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล หมายถึง การประเพณีปฏิบัติในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิธี นำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนและชาติพันธุ์นั้น ๆ

5. งานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายถึง ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุและกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ สะท้อนพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชน

6. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หมายถึง องค์ความรู้วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ

7. กีฬาภูมิปัญญาไทย การเล่น การกีฬา และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายถึง การปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จำแนกออกเป็น 7 สาขา ได้แก่ 1) ภาษา ภาษาถิ่น และภาษาชาติพันธุ์ 2) วรรณกรรมพื้นบ้าน 3) ศิลปะการแสดง 4) แนวปฏิบัติทางสังคม 5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 6) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล 7) กีฬาภูมิปัญญาไทย การเล่น การกีฬา และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

### 3. บริบทชุมชนวัดสว่างอารมณ์

วัดสว่างอารมณ์หรือที่เรียกกันแต่เดิมว่า วัดบางมอญ ตั้งอยู่ที่ตำบลตันโพธิ์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี บริเวณวัดสว่างอารมณ์ ด้านทิศตะวันออกติดแม่น้ำเจ้าพระยา จากการสัมภาษณ์ ร.ต.ต.ทองหล่อ ศุภนคร นายสนุ่น อันเขียว และนายชิต เทียมทอง ทำให้ทราบว่าคนที่คนทั่วไปเรียกชื่อวัดสว่างอารมณ์ว่า วัดบางมอญนั้น เพราะเรียกชื่อตามหมู่บ้านตำบลตันโพธิ์ แต่เดิมเรียกกันว่าบางมอญ เนื่องจากบริเวณนี้เคยมีชาวมอญ นำสินค้ามาขาย โดยล่องเรือมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อมาถึงจังหวัดสิงห์บุรีได้มาจอดเรือพักกันที่นี้ คนทั่วไปจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่าบ้านบางมอญ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าหมู่บ้านนี้ไม่มีชาวมอญมาตั้งหลักแหล่งอยู่เลย

แต่เดิมที่บ้านบางมอญยังไม่มีวัด เมื่อชาวบ้านจะทำบุญหรือบวชลูกหลานจึงต้องไปทำที่วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร และต้องใช้เวลาประมาณครึ่งวัน ทำให้ไม่สะดวกเท่าที่ควร ดังนั้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2418 พระภิกษุเรือง ซึ่งเป็นรองเจ้าอาวาสวัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร และเป็นชาวบางมอญจึงได้มาสร้างวัดขึ้นที่นี้และตั้งชื่อวัดนี้ว่า วัดสว่างอารมณ์ หลวงพ่อเรืองจึงเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดนี้

หลวงพ่อเรืองเป็นพระที่มีคนเลื่อมใสศรัทธามาก เมื่อท่านชราภาพชาวบ้านจึงขออนุญาตหล่อรูปเหมือนของท่านไว้สักการบูชา ผู้หล่อรูปเหมือนของหลวงพ่อเรืองคือ นายเล็ก วิณิช ช่างพื้นบ้านจังหวัดสิงห์บุรี และจากข้อความที่จารึกไว้ที่รูปหล่อที่ว่า รูปหล่อสร้างเมื่อปี ศก.129 ผู้ใหญ่ฉัตร นางน่มและขุนบางมอญกิจประมาญ (นาม ศุภนคร) เป็นผู้จัดการหล่อรูปไว้ ทำให้ทราบว่ากรหล่อรูปเหมือนของหลวงพ่อเรือง หล่อเมื่อ พ.ศ. 2454 โดยมีผู้ใหญ่ฉัตร นางน่มและนางขุนมอญกิจประมาญ เป็นผู้จัดการ หลวงพ่อเรือง ได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูสิงหนุณี และเป็นเจ้าคณะจังหวัดรูปแรกของจังหวัดสิงห์บุรี ท่านมรณภาพราว พ.ศ. 2455 (สุภิตร อนุศาสน์, 2528, หน้า 17-18)

แม้ว่าหลวงพ่อเรืองจะมรณภาพไปหลายปีแล้ว แต่ชาวบ้านตำบลตันโพธิ์ ก็ยังมีความเคารพนับถือท่าน มีผู้มานมัสการและอธิฐานขอให้ท่านช่วยเหลือมิได้ขาด เมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการก็จะนำของมาถวายท่าน ของที่นิยมนำมาถวายกัน คือ หัวหมู หลังจากที่หลวงพ่อมรณภาพ ก็มีเจ้าอาวาสดูแลและพัฒนาวัดสืบมา จากการสอบถามผู้รู้ชาวตำบลตันโพธิ์ เกี่ยวกับทำเนียบเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์พบว่า ข้อมูลไม่ตรงกัน จึงใคร่ นำข้อมูลดังกล่าวมาเผยแพร่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป ดังนี้

1. พระครูสิงหนุณี (เรือง)
2. ท่านอาจารย์ทอง
3. ท่านอาจารย์ฟุ้ง
4. หลวงพ่อสุด
5. ท่านอาจารย์ปทุม

6. ท่านอาจารย์เพิ่ม
7. ท่านอาจารย์เยี่ยม
8. พระประโชติ อตถกกาโม

ปัจจุบันวัดสว่างอารมณ์เป็นวัดมหากายมีเนื้อที่ 25 ไร่ 1 งาน 88 ตารางวา มีพระประโชติอตถกกาโม เป็นเจ้าอาวาส มีพระภิกษุจำพรรษาประมาณ 7-8 รูป (ไม่นับช่วงเข้าพรรษา) (ปทุมมาศ สุทธิสวัสดิ์, 2549, หน้า 10-12)

#### 4. ชุมชนวัฒนธรรมหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี

ชุมชนวัดสว่างอารมณ์เป็นชุมชนขนาดกลาง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีจุดเด่นของชุมชนคือมีวัฒนธรรมทางการแสดงหนังใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ซึ่งในปัจจุบันพบว่าในประเทศไทยมีการแสดงหนังใหญ่เพียง 3 คณะเท่านั้น ดังนั้นชุมชนวัดสว่างอารมณ์จึงได้รับการขนานนามให้เป็นชุมชนวัฒนธรรมหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี

ภูมิหลังของชุมชนวัฒนธรรมหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์หรือศูนย์การเรียนรู้หนังใหญ่ วัดสว่างอารมณ์ เดิมหนังใหญ่ของวัดมีมาก่อนแล้วไม่น้อยกว่า 200 ปี โดยหลวงพ่อเรืองหรือพระครูสิงหนุณี เจ้าอาวาสองค์แรกได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะจังหวัดองค์แรกของจังหวัดสิงห์บุรีเป็นผู้เก็บรักษาดูแลหนังใหญ่มากกว่า 300 ตัว โดยเก็บไว้ในตู้ไม้ที่บซึ่งส่งผลทำให้หนังใหญ่ชำรุดและเกิดความเสียหาย เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2543 ทางชุมชนวัฒนธรรมอนุรักษ์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ได้รับงบประมาณจากกองทุนชุมชน (SIF) จากจังหวัดสิงห์บุรีเป็นจำนวนเงิน 611,104 บาท นำมาบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องหนังใหญ่ ทำให้เกิดพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมหนังใหญ่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีคณะบริหารงานชุดแรก ดังนี้

- |                              |                      |
|------------------------------|----------------------|
| 1. นายพิศ ภูมิจิตรมณัส       | ประธาน               |
| 2. พระครูอรรถสิทธิโสภณ       | ที่ปรึกษาฝ่ายบรรพชิต |
| 3. ศาสตราจารย์ประหยัด พงษ์ดำ | ที่ปรึกษาฝ่ายฆราวาส  |
| 4. นายสมพงษ์ วินิจ           | ที่ปรึกษาฝ่ายฆราวาส  |
| 5. นายสมชาย ทองโต            | เลขานุการ            |
| 6. นางชอุ่ม ภูมิจิตรมณัส     | เหรัญญิก             |
| 7. นางนงนุช วินิจ            | ผู้ตรวจสอบ           |

นับตั้งแต่การจัดตั้งมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นคือ จัดสร้างพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่และศูนย์การเรียนรู้หนังใหญ่ จัดให้มีการสาธิตการแสดงหนังใหญ่ทุกวันศุกร์ต้นเดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา แต่ในปัจจุบันพบว่าไม่มีการแสดงแล้ว

หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จัดเป็นการแสดงหนังประเภทกลางคืน เนื่องจากขอบเขตระยะเวลาในการแสดงที่เป็นตัวกำหนด และสภาพของตัวหนังใหญ่ที่ส่วนใหญ่แล้วมีสีสันทันเหมาะสำหรับแสดงเวลากลางคืน กล่าวคือ มีสีที่ไม่เข้มนัก

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2541, หน้า 185-199)กล่าวถึงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ไว้ว่า การแสดงหนังใหญ่ของคณะหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์พบว่าเป็นการแสดงหนังตอนกลางคืนไม่มีการแสดงประเภทอื่นรวมอยู่ด้วย ตัวหนังใหญ่ส่วนหนึ่งของวัดสว่างอารมณ์ได้มาจากครูเปียเจ้าของหนังใหญ่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บางส่วนซื้อมาจากวัดตึก (อยู่ตรงข้ามกับวัดสว่างอารมณ์) ครูเปีย นำตัวหนังมาถวายหลวงพ่อเรืองและฝึกหัดการขีดและการพากย์หนังใหญ่ให้แก่ชาวบ้านบางมอญด้วย ผู้ที่มาฝึกหัดขีดและพากย์หนังจากครูเปียที่มีชื่อเสียงสามารถถ่ายทอดความรู้การขีดและการพากย์หนังแก่บุตรหลานสืบมาคือ นายนวม สุภนกร อดีตกำนันตำบลตันโพธิ์ ตำบลกุล สุภนกรซึ่งต่อมาได้บรรดาศักดิ์เป็นขุนบางมอญกิจประมวญ

กำนันนวม สุภนกร หรือขุนบางมอญกิจประมวญ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2419 เมื่อเจริญวัยได้ศึกษาเล่าเรียนกับหลวงพ่อเรือง จนอ่านออกเขียนได้ เป็นคนฉลาด มีความจำดี เป็นคนคิดเลขเก่ง ชอบช่วยเหลือคน ทางราชการจึงแต่งตั้งให้เป็นกำนันบ้านบางมอญ และยังมีความสามารถในการสร้างพลับพลารับเสด็จกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ครั้งที่เสด็จเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา ครั้งนั้นน้ำไหลเชี่ยวมากการสร้างพลับพลารับเสด็จมีอุปสรรค ไม่มีใครสร้างได้ จนใกล้เวลาที่จะเสด็จ ขุนบางมอญกิจประมวญรับอาสาทำและสามารถทำเสร็จทันเวลาพอดี จึงทำให้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนบางมอญกิจประมวญ

ขุนบางมอญกิจประมวญ มีภรรยาชื่อ นางแข สุภนกร มีบุตรธิดารวม 9 คนคือ

1. นายเชื้อ สุภนกร (ปัจจุบัน ถึงแก่กรรม)
2. นายปี สุภนกร
3. นายพร้อม สุภนกร (ปัจจุบัน ถึงแก่กรรม)
4. นายเอิบ สุภนกร (ปัจจุบัน ถึงแก่กรรม)
5. นายอาบ สุภนกร (ปัจจุบัน ถึงแก่กรรม)
6. นางแอน โกฎิเอี่ยม
7. นางส้มลิ้ม จำนงนถ (ปัจจุบัน ถึงแก่กรรม)
8. นางเลี่ยม โกฎิเอี่ยม
9. มหาเชื้อ สุภนกร

บุตรชายของขุนบางมอญกิจประมวญ โดยเฉพาะบุตร 5 คนแรก ขีดหนังได้ทุกคนเมื่อขุนบางมอญกิจประมวญ นำหนังใหญ่ไปแสดงที่ใดก็จะมีบุตร 5 คน ไปร่วมแสดงด้วยทุกครั้ง ขุนบางมอญกิจประมวญ ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 2481 หลังจากนั้น นายเชื้อ สุภนกร ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า “ครูเชื้อ” บุตรชายคนโตก็รับช่วงการจัดการแสดงและฝึกฝนผู้แสดงสืบมา (ปทุมมาศ สุทธิสวัสดิ์, 2549, หน้า 12-14)

## 5. ประวัติความเป็นมาของหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์

จากการศึกษาค้นคว้าและสันนิษฐานจากผู้รู้และร่องรอยการสืบค้นพอจะสรุปได้ว่า ตัวหนังใหญ่ของวัดสว่างอารมณ์ อาจมาได้ 3 ทาง คือ

1. จากการแกะสลักตัวหนังใหญ่วัดดุษิตดาราม (วัดสามโคก) บางกอกน้อย ธนบุรี เนื่องจากหลวงปู่เรืองคุนเคยกับนายช่างสิบหมู่ ซึ่งปั้นพระ หอพระพุทธรูปในสังกัด หลวงกาลสมัยนฤมิตร (เหลียม สุภรุมข) ได้ถวายมาเป็นสมบัติของวัดสว่างอารมณ์
2. จากมหาเพียร ปิ่นทองได้เงินจำนวน 1 ชั่งและมอบให้นายคร้าม สุภนกร ไปเอาตัวหนังชุด“พระมงกุฏ-บุตรลบ” จากบ้านดาบโง่ธนู จังหวัดลพบุรี
3. จากฝีมือช่างชาวบ้านบางมอญจัดทำขึ้นเพื่อทดแทนตัวหนังเก่าที่ชำรุดฉีกขาด หรือสูญหาย ปัจจุบันหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ในชุดดั้งเดิมมีประมาณ 300 ตัว จัดแสดงเป็นชุด หรือศึกต่างๆ ได้ 4 ศึก ดังนี้
  - 3.1 ศึกมงกุฏ-บุตรลบ
  - 3.2 ศึกนาคบาท (ศึกอินทรีชิต)
  - 3.3 ศึกวิรุณจำบัง
  - 3.4 ศึกใหญ่ (ทศกัณฐ์)

ทางชุมชนวัฒนธรรมอนุรักษ์หนังใหญ่ของวัดสว่างอารมณ์ได้จัดทำตัวหนังใหญ่ ขึ้นมาเพื่อทดแทนตัวหนังเก่าที่ฉีกขาด ที่ใช้การไม่ได้ขึ้นมาแทน ส่วนตัวหนังเก่าของทางวัดจะ จัดเก็บเป็นพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ขึ้นที่ศาลาการเปรียญชั้นบนของวัดสว่างอารมณ์ เพื่อจัดเป็น ศูนย์การเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมด้านหนังใหญ่และภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวน 40 ตัว โดย ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การชุมชนเข้มแข็งหรือองค์การซิฟ (SIF : Social Investment Fun)

หลวงพ่อเรืองได้มอบหมายให้ครูเปี้ยมา ให้ฝึกหัดการพากย์และเชิดหนังใหญ่แก่ ชาวบ้านบางมอญ โดยผู้มีส่วนร่วมพิธีการแสดงหนังใหญ่จนมีชื่อเสียงสืบมา คือ ขุนบางมอญกิจ ประมวล (นายนาม สุภนกร) ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะหนังใหญ่ของวัดสว่างอารมณ์ เป็นที่รู้จักของ ประชาชนทั่วไป และจังหวัดใกล้เคียงต่อมาขุนบางมอญกิจประมวล ได้ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2481 (อายุ 62 ปี) และนายเชื้อ สุภนกร บุตรชายคนโตได้สืบทอดการแสดงหนังใหญ่สืบมา ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้การแสดงเริ่มเสื่อม ความนิยมและปิดตัวลงด้วยเหตุการณ์ดังกล่าว

ปี พ.ศ. 2518 นางอมรา กล้าเจริญ หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา ได้มาติดต่อหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ ไปแสดงเชิดสาธิตที่วิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา ทำให้กลุ่มผู้แสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ได้รวมตัวกันจัดการแสดงหรือ ฟันฟู สังคยานา กระบวนการทำเชิดหนังขึ้นอีกครั้ง และได้แต่งตั้งให้นายฉอ้อน สุภนกร กำหนั ดำบลตันโพธิ์ในสมัยนั้นเป็นผู้นำหรือนายหนัง โดยมีนายจรรยาสวัสดิ์สุขสวัสดิ์ เป็นผู้ให้คำปรึกษา

จากการอนุรักษ์ฟื้นฟูการแสดงหนังใหญ่ดังกล่าว ผลงานการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์เป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่สนใจในศิลปวัฒนธรรม ชุมชนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ส.ว.ช.) จึงได้มอบโล่เกียรติยศให้กับกลุ่มศิลปินผู้แสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ ในฐานะกลุ่มผู้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านดั้งเดิม ประจำปี พ.ศ. 2535 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รัชกาลที่ 10 พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี, 2553ก, หน้า 14-15)

## 6. หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ในปัจจุบัน

หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ในปัจจุบัน ยังเป็นคณะหนังใหญ่ที่มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น มีการจัดการไหว้ครูหรือที่เรียกว่า ครอบครูหนังเป็นประจำ การจัดการแสดงตลอดจนผู้แสดงมีวิวัฒนาการจากเดิม ดังนี้

1. ผู้แสดง คณะนักแสดงปัจจุบันมีประมาณ 20 คน นักแสดงส่วนหนึ่งสืบเชื้อสายมาจากขุนนางมอญกิจประมวล อยู่ในสกุล สุภนกร บางคนก็อาศัยการสังเกต และจดจำมาฝึกหัดกันภายหลัง

2. การแสดงหนังใหญ่ จะต้องมีการเตรียมตัวก่อนการแสดงคือ การตั้งเสา-ปักจอ เป็นงานที่สำคัญเริ่มแรกจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบให้เหมาะสมกับสถานที่ทิศทางลม และเพื่อความเป็นสิริมงคล ป้องกันอันตรายทั้งแก่ผู้เล่นและผู้แสดง สำหรับการตั้งเสา-ปักจอ จะมีนายอ่อน สุภนกร เป็นผู้รับผิดชอบ

3. วิธีการตั้งเสา-ปักจอ จะต้องทำพิธีขออนุญาตเจ้าที่เจ้าทางเสียก่อน แล้วจึงเริ่มลงมือเรียกว่า “ชมบ” มีลักษณะเป็นกระทงกาบกล้วยประดับด้วยหมากพลู ดอกไม้ รูป เทียน กรรมวิธีการตั้งเสา-ปักจอ มิได้เสร็จสิ้นเพียงเท่านี้ แต่จะต้องกระทำเวลาถอนเสาเก็บจอด้วย และต้องท่องคาถาเช่นเดียวกัน แต่เป็นคนละบทกับตอนตั้งเสาในครั้งแรก

4. การให้แสง ปัจจุบันเปลี่ยนจากการใช้แสงไฟจากใต้และกะลาม้าเป็นไฟฟ้าแบบสปอร์ตไลท์แทน แต่มีข้อเสียตรงที่ว่าแสงมันจะไม่พริ้วเหมือนแสงใต้ ทำให้ภาพที่ออกมาดูไม่สวยงาม

5. การเตรียมตัวหนัง ผู้เตรียมตัวหนังหรือที่เรียกว่า คนออกหนัง จะต้องรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องที่แสดงเป็นอย่างดี เพราะจะต้องจัดเรียงตัวหนังตามลำดับการแสดงและจัดวางให้เรียบร้อย

6. คนขีดหนัง เป็นผู้ทำให้ตัวหนังดูมีชีวิตชีวาสามารถแสดงให้ผู้ดูเห็น อากัปกริยาของตัวหนังบนจออีกด้วย การขีดหนังจะต้องสอดคล้องกับบทพากย์บทเจรจาและดนตรี การแสดงหนังใหญ่คนขีดต้องแต่งตัวให้สวยงาม เพราะคนดูจะดูคนขีดไปด้วย

7. คนพากย์และเจรจา คนพากย์และเจรจามี 2 คน ทำหน้าที่พากย์และเจรจา เพื่อดำเนินเรื่อง คนพากย์นอกจากพากย์แล้วจะต้องมีความรู้เรื่องดนตรีด้วยว่า จะใช้เพลงอะไร ประกอบการแสดง การพากย์ก็ต้องเข้าใจกันดีระหว่างผู้เซ็ดกับผู้พากย์ ตอนใดซึ่งซัง ตอนใดอ่อนโยนหรือตอนใดนอบน้อมโดยเฉพาะหนังเฝ้า ซึ่งตัวหนังหนังพนมมือ ก็จะต้องโน้มไปข้างหน้า เล็กน้อยเชิงก้มศีรษะรับคำสั่งหรือราชโองการ ความสัมพันธ์กันระหว่างผู้เซ็ดหนัง กับผู้พากย์ก็เช่นเดียวกับการแสดงโขน โดยที่ตัวโขนก็ต้องเข้าใจเรื่องแต่ละตอน คนพากย์ก็ต้องเข้าใจลีลาการรำ และการทำท่าทางที่เรียกว่า “ภาษาท่า”

8. บทไหว้ครูและบทพากย์ จากการสอบถามนายปี สุภนกร ทราบว่าบทไหว้ครูที่ คณะหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ใช้อยู่เป็นบทที่ได้มาแต่โบราณจึงเข้าใจว่าน่าจะมีที่มาจากที่เดียวกันคือ จากบทพากย์รามเกียรติ์ ครั้งกรุงเก่า คือ ตอนศึกทศกัณฐ์ และตอนหนุมานอาสา

9. ดนตรี ดนตรีประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ คือ วงปี่พาทย์ คณะศิษย์ศรทองหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เครื่องห้า แต่บางงานก็ใช้วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ เพื่อให้ครึกครื้นและสนุกสนานยิ่งขึ้น เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ ปี่ใน กลองทัด กลองสองหน้า ตะโพน ม้องวงใหญ่ และระนาดเอก

10. การไหว้ครู ทุกครั้งที่มีการแสดง จะต้องทำพิธีไหว้ครู โดยตั้งเครื่องบัตพลี ถวายตามโบราณ เพื่อสวัสดิมงคลของผู้เล่นหนัง พิธีไหว้ครู เพิ่มด้วยการเชิญหนังครุ 3 ตัว มีพวงมาลัยคล้องอย่างสวยงามวางไว้หน้าจอ ตัวฤาษี จะอยู่กลางระหว่างพระนารายณ์ และพระอิศวร

11. การเบิกโรง บทเบิกโรงที่นำมาเล่นคือ บทลิงขาวจับลิงดำ หรือที่เรียกว่าจับลิงหัวค้ำ การแสดงเบิกโรง “จับลิงหัวค้ำ” หรือ “ลิงขาวจับลิงดำ” เป็นการแสดงก่อนการแสดงหนังใหญ่อีกทั้งยังเป็นที่ยินยอมเล่นของหนังตะลุง และโขนโบราณ โดยกล่าวถึงพระฤาษีตนหนึ่งเลี้ยงสัตว์ต่างๆไว้มากมาย สัตว์เหล่านี้อยู่กันอย่างสงบสุข จะมีแต่ลิงดำตัวหนึ่งเท่านั้นที่คอยระรานสัตว์ตัวอื่นๆ พระฤาษีจึงให้ลิงขาวจับมา ลิงขาวเมื่อจับได้ก็จะฆ่าเสีย แต่พระฤาษีห้ามไว้แล้วสั่งสอนลิงดำก่อนที่จะปล่อยไป ถือเป็นการเล่นที่ให้แก่คนดู คือ เรื่องของธรรมะยอมชนะอธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี, 2553ข, หน้า 15-17)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ หมายถึง การแสดงหนังใหญ่ของวัดสว่างอารมณ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ตัวหนังใหญ่ได้มาจากการแกะสลักตัวหนังใหญ่ วัดดุสิตาราม บางกอกน้อย ธนบุรี จากมหาเพียร ปิ่นทอง และจากฝีมือช่างชาวบ้านบางมอญ จัดทำขึ้น ปัจจุบันมีประมาณ 300 ตัว

## ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

### 1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกิดจากพัฒนาการทางสมองในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งมีทั้งทางตรง และทางอ้อม ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาไว้ ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 29) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์ทั้งมวลที่บุคคลได้รับการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง

ชนาธิป พรกุล (2544, หน้า 44) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็นความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน

สมพร เชื้อพันธ์ (2547, หน้า 53) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถ ความสำเร็จ และสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์, และเพียร ยินดีสุข (2548, หน้า 125) กล่าวว่า ความสำเร็จของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ขนาดของความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอน

ปราณี กองจินดา (2549, หน้า 22) กล่าวว่า ความสำเร็จของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถหรือผลสำเร็จที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ

### 2. จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสติปัญญาหรือเรียกว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

ภัทรา นิคมานนท์ (2543, หน้า 67-75) ได้จำแนกความสามารถออกเป็น 6 ระดับ จากความสามารถขั้นต่ำไปสูง ได้แก่

1. ความจำ คือ การระลึกได้ถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนจะโดยวิธีใดก็ตาม เช่น จากการเรียนในห้องเรียน ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น พฤติกรรมด้าน

ความรู้ยังจำแนกได้อีก 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความรู้เฉพาะเรื่อง ความรู้ในการดำเนินการ และความรู้รวบยอด

2. ความเข้าใจ คือ ความสามารถตั้งแต่ขั้นนี้ถึงขั้นประเมินผล ถือว่าเป็นความสามารถขั้นสติปัญญา ซึ่งเป็นผลเอาความรู้จากประสบการณ์ในขั้นความรู้ความจำมารวมกันจนกลายเป็นความรู้ชนิดใหม่ โดยมี 3 ลักษณะ คือ การแปรความ การตีความ และการขยายความ

3. การนำไปใช้ คือ ความสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่เรียนรู้มาแล้ว ไปแก้ปัญหาก็แปลกใหม่ หรือสถานการณ์ใหม่ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน

4. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน สามารถค้นหาความจริงต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในเรื่องนั้น ๆ ได้ การวิเคราะห์มี 2 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์ความสำคัญ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

5. การสังเคราะห์ คือ ความสามารถนำองค์ประกอบย่อย ๆ ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไปมารวมเป็นเรื่องราวเดียวกัน เพื่อให้เห็นโครงสร้างที่ชัดเจนซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่แปลกใหม่ การสังเคราะห์มี 3 ประเภท คือ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน และการสังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. การประเมินค่า คือ ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการต่าง ๆ โดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ว่าเหมาะสม มีคุณค่า ดี เลว การประเมินค่าต้องอาศัยเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจ มี 2 ลักษณะ คือ การตัดสินใจโดยอาศัยข้อเท็จจริง และการตัดสินใจโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก เป็นเกณฑ์ที่ไม่ได้ปรากฏตามเนื้อเรื่องนั้น ๆ

กรนิษา มีรัตน์ (2552, หน้า 65) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการตรวจสอบความรู้ของนักเรียนในสิ่งที่ได้เรียนผ่านไปแล้วว่าบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อจะมีการปรับปรุงในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการตรวจสอบจะได้ผลที่ชัดเจนแม่นยำมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับแบบทดสอบที่ใช้วัดมีคุณภาพเพียงไร ฉะนั้นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประเมินผลของผู้เรียน

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงทางด้านพุทธิพิสัย เป็นการวัดความรู้ทางสติปัญญาที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้ ความสามารถ 6 ระดับ คือ ระดับความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

### 3. คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ส่วนประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่ คุณลักษณะของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ และคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี

ชวาล แพร์ตกุล (2520, หน้า 123-136) ได้เสนอคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี ดังนี้

1. ต้องเที่ยงตรง (validity) หมายถึงคุณสมบัติที่จะทำให้ผู้ใช้บรรลุถึงวัตถุประสงค์แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงสูง คือ แบบทดสอบที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดผล ได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย
2. ต้องยุติธรรม (fair) คือ คำถามที่ดีจะไม่ชี้แนะให้เด็กฉลาดเดาได้ถูกต้อง หรือเด็กซึ่งเกียจคร้านหนังสือเพียงลวกๆ ก็ตอบได้ ข้อสอบที่ดีจะต้องไม่ลำเอียงต่อเด็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ
3. ต้องถามลึก (searching) คือ คำถามจะไม่ถามเพียงความรู้ ความจำ แต่จะต้องให้นักเรียนนำความรู้จากตำราไปวิเคราะห์ไปขยายและนำไปใช้ คำถามที่ดีนั้นนักเรียนจะตอบได้ต้องใช้สมองคิด
4. ต้องยั่วยุเป็นตัวอย่าง (exemplary) คือ คำถามจะต้องท้าทายให้นักเรียนคิดและประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น เมื่อสอบแล้วเกิดรอยประทับใจที่ดี
5. ต้องจำเพาะเจาะจง (definite) คือ เมื่อนักเรียนอ่านคำถามแล้วก็จะเข้าใจแจ่มชัดว่าครุถามอะไร ต้องการให้คิดให้ทำอะไร จะต้องได้กลุ่มเครือข่าย
6. ต้องเป็นปรนัย (objectivity) คือ มีคุณลักษณะ 3 ประการคือ
  - 6.1 มีความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม
  - 6.2 มีความแจ่มชัดในวิธีการตรวจหรือมาตรฐานการให้คะแนน
  - 6.3 มีความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้น ๆ
7. ต้องมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ข้อสอบจะต้องให้คะแนนที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลา แรงงานและการลงทุนที่น้อยที่สุด
8. ต้องมีความยากพอเหมาะ (difficulty) คือ ข้อสอบที่ดีนั้นจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่สอบได้ ควรจะเท่ากันหรือสูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มเล็กน้อย
9. ต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ ข้อสอบที่ดีจะสามารถแยกนักเรียนออกเป็นประเภทๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับ อำนาจจำแนกที่ดีเด็กเก่งจะตอบถูกมากกว่าเด็กอ่อนเสมอ
10. ต้องเชื่อถือได้ (reliability) คือ ข้อสอบที่ดีนั้นจะสามารถให้คะแนน ได้คงที่แน่นอน

ไพศาล หวังพานิช (2526, หน้า 137) ได้แบ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอน ซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติหรือลักษณะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปของการกระทำจริง ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้ต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (performance test)

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ “ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์” (achievement test)

คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความคิด (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ทางด้านสติปัญญาและสมอง ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ความจำ หมายถึง ความสามารถที่ระลึกถึงเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้

1.2 ด้านความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่องย่อ การแปลความ การตีความหมายและขยายความหมายของเรื่องได้

1.3 ด้านการนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้หรือหลักวิชาที่เรียนมาแล้วไปใช้ในสถานการณ์จริง ๆ หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึง

1.4 ด้านการวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่าง ๆ หรือวัตถุสิ่งของเพื่อต้องการค้นหาสาเหตุเบื้องต้น หาความสัมพันธ์ระหว่างใจความระหว่างส่วนรวมระหว่างตอน ตลอดจนหาหลักการที่แฝงอยู่ในเรื่อง

1.5 ด้านการสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถนำเอาความรู้มาจัดระบบใหม่เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม มีความหมายและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

1.6 ด้านการประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยคุณค่าของบุคคล เรื่องราววัสดุสิ่งของอย่างมีหลักเกณฑ์

2. ด้านความรู้สึก (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้มีความเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต พัฒนาการด้านความรู้สึก คุณค่า ความซาบซึ้งและเจตคติต่าง ๆ ของผู้เรียน

3. ด้านการปฏิบัติการ (psycho-motor domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะในด้านการปฏิบัติและดำเนินการ เช่น การทดลอง เป็นต้น

รวีวรรณ ศรีคร้ามครัน (2545, หน้า 242-245) กล่าวว่า ลักษณะหรือรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้สอนจะนิยมใช้รูปแบบในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ประเมินผลเพื่อวินิจฉัย ผู้สอนนิยมใช้ก่อนสอน เพื่อประเมินและวินิจฉัยความสามารถของผู้เรียน ความสนใจ ทักษะคิด ความคิดเห็น หรือทักษะของผู้เรียน จุดประสงค์การประเมินในลักษณะนี้ เป็นการพิจารณาระดับความสามารถของผู้เรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรูปแบบง่าย ๆ ได้แก่ การสังเกต การพูดคุย หรือการสอบถาม สำหรับรูปแบบที่ยากขึ้นไปและต้องใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบโดยทั่ว ๆ ไปที่ครูสร้างขึ้น

2. ประเมินผลย่อยระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ความสามารถทักษะของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้การสอนในส่วนตัว่อยๆ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอน ได้ทราบผลการประเมินเพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาผลของความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และอีกจุดประสงค์หนึ่งเพื่อให้ผู้สอนปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ความสนใจ และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

3. ประเมินผลรวมเมื่อสิ้นสุดการเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาวิชา ทักษะ ความสามารถในด้านต่าง ๆ โดยให้ทำแบบทดสอบ การเขียนคำตอบ เป็นการพิจารณาขั้นสุดท้าย รวมทั้งการใช้แบบทดสอบมาตรฐานสำหรับการให้คะแนน เพื่อพิจารณาระดับความสามารถ เป็นการประเมินเพียงครั้งเดียวสามารถใช้ผลของการประเมิน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน วิเคราะห์แบบทดสอบที่ใช้ว่ามีค่าความยากง่าย เหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาผลสำเร็จในการสอนของผู้สอนด้วย

การพิจารณาแบบทดสอบที่ดี จะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีความเที่ยงตรง แบบทดสอบไม่ว่าลักษณะใดก็ตาม ต้องสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงสูง และสามารถใช้แบบทดสอบความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ โดยเฉพาะตรงตามที่ต้องการวัด ถ้าแบบทดสอบวัดวัดความสามารถของผู้เรียนได้หลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกัน เป็นแบบทดสอบที่ไม่มีมีความเที่ยงตรง

2. มีความเชื่อมั่น แบบทดสอบที่มีความเชื่อมั่นสูง จะมีความเที่ยงตรงได้เมื่อนำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบบุคคลกลุ่มเดียวกัน ในต่างวาระและโอกาสซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ต่างกันและโอกาสต่างกัน แต่ไม่มีความรู้เพิ่มเติม แสดงว่าแบบทดสอบไม่มีความเชื่อมั่น

3. เหมาะสมกับการนำไปใช้ หมายถึง แบบทดสอบนั้นมีความเหมาะสมหลายด้าน เช่น ความยาก-ง่าย จำนวนข้อสอบ การให้คะแนน เวลาที่ใช้เหมาะสม

4. มีอำนาจจำแนก แบบทดสอบที่ดีจะต้องสามารถจำแนกผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้อยู่ในกลุ่มที่มีระดับความรู้ใกล้เคียงกันได้ คือผู้เรียนดีจะอยู่ในกลุ่มผู้เรียนดี ผู้เรียนอ่อนจะอยู่ในกลุ่มผู้เรียนอ่อน จะเรียกได้ว่าแบบทดสอบนั้นมียอำนาจจำแนกสูง

กรนิษา มีรัตน์ (2552, หน้า 64) กล่าวว่า iva แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ ระดับความสามารถของผู้เรียนที่เกิดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้อในเนื้อหาที่เรียนไป เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้อ

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดจะต้องเลือกให้ถูกต้องตามความต้องการ และความเหมาะสมของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จะมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องผ่านการทดลองใช้ และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่าตรงตามเนื้อหาที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรง ค่าความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนก สามารถนำไปใช้ได้จริง

#### 4. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคุณ คุณจะต้องมีการวัดผลการเรียนรู้อของนักเรียนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งวิธีการวัดผลและเครื่องมือในการวัดผลมีหลายชนิดได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 50-51) ได้เสนอลักษณะของเครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (criterion referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนใช้สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลตรงตามจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (norm referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้ตอบตามความเก่ง ความอ่อนได้ดี เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่ใช้ความสามารถในการให้ความหมาย และแสดงถึงศักยภาพของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 171-172) ได้กล่าวว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่เรียนไปแล้ว ซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอ (paper and pencil test) กับนักเรียนปฏิบัติได้จริง (performance test) ซึ่งแบบทดสอบประเภทนี้ แบ่งได้เป็น 2 พวกคือ

1. แบบทดสอบของคุณ หมายถึง ชุดของคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน หากพร้อมตรงไหนจะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดดูความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของคุณ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบประเภทนี้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองคุณภาพหลายครั้ง จนกระทั่งมี

คุณภาพดีสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใดๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบ บอกวิธีการสอบและยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วย ทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นและแบบทดสอบมาตรฐาน มีวิธีการในการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปแล้ว จะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้ ซึ่งควรจัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 วัดด้านความรู้ความจำ
- 2.2 วัดด้านความเข้าใจ
- 2.3 วัดการนำไปใช้
- 2.4 วัดด้านการวิเคราะห์
- 2.5 วัดด้านการสังเคราะห์
- 2.6 วัดด้านการประเมินค่า

สมนึก ภัททิยธนี (2548, หน้า 73) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ผ่านมาแล้ว

พิสนุ พงศ์ศรี (2549, หน้า 241) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (achievement test) ไม่ว่าจะสร้างขึ้นเพื่อการประเมิน การวิจัย หรือเพื่อการเรียนการสอน การคัดเลือก ฯลฯ เพื่อวัดระดับความรู้ของนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด แบบวัดผลสัมฤทธิ์จะเป็นที่นิยมกันมากซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ

1. แบบสอบมาตรฐาน (standardize test) เป็นแบบสอบที่ผ่านการทดลองใช้และพัฒนาจนมีคุณสมบัติต่าง ๆ ตามมาตรฐาน ส่วนใหญ่จะเป็นแบบสอบที่ใช้ในระดับชาติของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และต้องใช้สอบกับคนเป็นจำนวนมาก

2. แบบสอบที่ครูสร้าง (teacher-made test) เป็นแบบสอบที่ครูสร้างขึ้นสอบตามรายวิชาที่สอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

บรรณชาติย์ เป้าวิชัย (ม.ป.ป., หน้า 2) ที่กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement test) เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพทางสมองด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับจากประสบการณ์ทั้งปวงทั้งจากทางโรงเรียน และทางบ้าน แบบทดสอบประเภทนี้มุ่งจะวัดความสำเร็จในเชิงวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1. แบบทดสอบของครู (teacher-made test) เป็นชุดข้อสอบที่ครูผู้สอนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียน ว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใด บกพร่องเรื่องอะไร เพื่อจะได้สอนซ่อมเสริมหรือดูความพร้อมในการขึ้นบทเรียนใหม่ เป็นต้น

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) แบบทดสอบประเภทนี้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ (experts) ในสาขาวิชาต่าง ๆ หรือจากครูที่สอนวิชานั้น ด้วยการผ่านการทดลองหาคคุณภาพหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งที่มีคุณภาพที่ดีเพียงพอ จึงสร้างเป็นเกณฑ์ปกติ (norms) ของแบบทดสอบนั้น ข้อสอบมาตรฐานนอกจากจะมีคุณภาพของแบบทดสอบสูงแล้ว ยังมีมาตรฐานในด้านวิธีดำเนินการสอบแบบเดียวกัน แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบบอกถึงวิธีการสอบว่าทำอย่างไร และมีมาตรฐานในการแปลคะแนนด้วย

กรอนลันด์ (Gronlund, 1993, pp.8-11) ได้กล่าวว่า ในการสร้างแบบทดสอบให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องอาศัยหลักการสร้างที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ต้องนิยามพฤติกรรม หรือผลการเรียนรู้ที่ต้องการจะวัดให้ชัดเจน โดยกำหนดในรูปแบบของจุดประสงค์การเรียนรู้ ของบทเรียนด้วยคำที่เฉพาะเจาะจง สามารถวัดและสังเกตได้

2. ควรสร้างแบบทดสอบ ให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ทั้งหมดทั้งในระดับความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้และระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น

3. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นควรจะวัด พฤติกรรม หรือผลการเรียนรู้ที่เป็นตัวแทนของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องกำหนดตัวชี้วัด และขอบเขตของผลการเรียนรู้ที่จะวัดแล้วจึงเขียนข้อสอบตามตัวชี้วัดจากขอบเขตที่กำหนดไว้

4. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นควรประกอบด้วย ข้อสอบชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการวัดพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด

5. ควรสร้างแบบทดสอบโดยคำนึงถึงแผน หรือวัตถุประสงค์ของการนำผลการทดสอบไปใช้ประโยชน์ จะได้เขียนข้อสอบให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ทันใช้ตามแผนที่กำหนดไว้ เช่น การใช้แบบทดสอบก่อนการเรียนการสอน สำหรับตรวจสอบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เพื่อการสอนซ่อมเสริม และการใช้แบบทดสอบหลังการเรียนการสอน เพื่อตัดสินผลการเรียน

6. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นต้องทำให้การตรวจคะแนนไม่คลาดเคลื่อนจากการวัด จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบที่วัดความรู้ความสามารถของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งแบบทดสอบนั้นมี 2 แบบ ได้แก่ แบบทดสอบอัตนัย และแบบทดสอบปรนัย แต่แบบทดสอบที่วัดได้เที่ยงตรงมากที่สุดคือ แบบทดสอบปรนัย ในการออกข้อทดสอบควรวัดทั้งความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้อาจเป็นแบบทดสอบของครู ที่ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง หรือแบบทดสอบมาตรฐานที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผ่านการทดลองจนกระทั่งมีคุณภาพที่ดี

## ทักษะปฏิบัติ

### 1. ความหมายของทักษะ

ทักษะเป็นการกระทำที่ต้องฝึกปฏิบัติเป็นประจำจึงจะเกิดความชำนาญ ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของทักษะดังนี้

อัจฉราพร ทรัพย์แก้ว (2536, หน้า 25) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง การกระทำใด ๆ ด้วยความชำนาญได้จากประสบการณ์และการฝึกฝน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ใหม่ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิตนา เขมมณี (2553, หน้า 384) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการกระทำอย่างชำนาญ ดังนั้นหากกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างชำนาญ เรียกได้ว่ามีทักษะในการกระทำนั้น

กูด (Good, 1973, p.536) ได้ให้ความหมายของทักษะ หมายถึง การเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ทำให้คล่องแคล่วและถูกต้องแม่นยำ ทั้งในด้านกิจกรรมทางกายหรือทางสมอง

ซิมป์สัน (Simpson, 1972, p.194) กล่าวว่า ทักษะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางกายของผู้เรียน เป็นความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อหรือร่างกายในการทำงานที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อหลาย ๆ ส่วน การทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการสั่งงานของสมอง ซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้วจะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญชำนาญการ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความแรงหรือความราบรื่นในการจัดการ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ทักษะ หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความชำนาญ ความสามารถและนำไปประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### 2. ความหมายของทักษะปฏิบัติ

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของทักษะปฏิบัติ ดังนี้

สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์ (2526, หน้า 9) ได้กล่าวว่า ทักษะปฏิบัติ (skill) หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญกล้ามเนื้อของบุคคล ซึ่งเรียกกันว่าทักษะปฏิบัติหรือทักษะทางกล้ามเนื้อ การเกิดทักษะทางกล้ามเนื้อหรือทักษะปฏิบัติจึงเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นผลผลิตจากการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง เช่น การตะไบ สกัดเลื่อย การใช้เครื่องมือจักรกล การเชื่อมโลหะ การซ่อมเครื่องยนต์ ฯลฯ ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของกล้ามเนื้อที่แสดงออกในลักษณะของความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญและชำนาญที่ต้องอาศัยการฝึกหัดที่เหมาะสม

นวลจิตต์ เขวากีรติพงศ์ (2535, หน้า 50) ได้ให้ความหมายของทักษะปฏิบัติ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานของกล้ามเนื้อ โดยที่งานดังกล่าวต้องมีความซับซ้อน จะต้องอาศัยความสามารถในการบริหารเบื้องต้นของกล้ามเนื้อหลาย ๆ ส่วน การทำงานดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จากการสั่งงานของสมอง จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ของการตอบสนองกับความรู้สึกที่ป้อนเข้า การทำงานนี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน จะเกิดความชำนาญ และความคงทน

อภิชาติ อนุกุลเวช (2551, หน้า 64) ได้ให้ความหมายของทักษะปฏิบัติ คือ ความสามารถ ความชำนาญของกล้ามเนื้อ ที่กระทำออกมาอย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และรวดเร็วที่ต้องอาศัยการฝึกหัดอย่างเหมาะสม จึงจะทำให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน

ซิมป์สัน (Simpson, 1972, p.195) ได้กล่าวว่า ทักษะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางร่างกายของผู้เรียน ซึ่งเป็นความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อและร่างกายในการทำงานที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อหลาย ๆ ส่วน การทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสั่งงานของสมอง จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับความรับรู้ที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการฝึกฝน หรือถ้าหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำ สามารถสังเกตได้จากความเร็ว ความแม่นยำ ความแรงหรือความราบรื่นในการปฏิบัติงาน

กาเย่ (Gagne, 1979, p.149) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติ (performance) ว่า การปฏิบัติของทักษะปฏิบัติ จะถูกสะท้อนออกมาในการกระทำของการเคลื่อนไหวร่างกายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกล้ามเนื้อ การกระทำที่สังเกตได้ จะถูกทำให้เป็นมาตรฐานในรูปของความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความแรง หรือความราบรื่นในการจัดการ

### 3. การเดินเสา

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2542, หน้า 173) การฝึกเดินเสานั้น เป็นการหัดให้ผู้แสดงตัวพระ ตัวยักษ์และตัวลิงยกเว้นเฉพาะตัวนาง ใช้จิ้งหะเท้าในการเดินให้มีความสม่ำเสมอ มีกำลังขาแข็งแรง กระชับฝ่าเท้าทุกส่วนลงกับพื้นโดยพร้อมเพรียงและมีน้ำหนักเท่า ๆ กัน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการฝึกหัดโขน การเดินเสาจะต้องยกขาและดึงสันเท้าให้สูง เกร็งหน้าขา ยกสลับขาซ้ายและขวาตามจิ้งหะ และเมื่ออาจารย์ผู้ฝึกสอนสั่งให้หยุด

### 4. การลงเหลี่ยม

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2542, หน้า 173) ผู้ฝึกหัดจะต้องจบทำนองลักษณะร่างกายและศีรษะต้องตั้งตรงขาตั้งให้ได้เหลี่ยม รวมทั้งมีการลงเหลี่ยมเป็นการคัดส่วนขาให้สามารถตั้งเหลี่ยมได้ฉากและมั่นคงทำให้ผู้แสดงเมื่อย่อเหลี่ยมจะมีทรวดทรงที่สวยงามตามลักษณะประเภทของตัวโขน หัดบังคับและควบคุมอวัยวะต่าง ๆ ให้อยู่ในท่าที่ต้องการฝึกขาแขน และอกให้อยู่ในระดับคงที่

## 5. การขีดโครงไม้ไผ่

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2542, หน้า 173) การฝึกหัดขีดตัวหนังสือเบื้องต้นนั้นผู้ฝึกจะใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก โครงรังปลายไม้ทั้ง2ด้านด้วยเชือกในลักษณะครึ่งวงกลมแทนตัวหนังสือจัดว่าเป็นการขีดพื้นฐานของผู้ฝึกขีดหนังสือซึ่งรายละเอียดและเทคนิคในการเคลื่อนไหวของตัวหนังสือเวลาขีดแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับวิธีการฝึกฝนและความชำนาญของแต่ละบุคคล อาจจัดได้ว่าเป็นการคล่องตัวในการขีด หรือความงามในการขีดหนังสือเฉพาะบุคคล

## 6. สิ่งที่ควรคำนึงขณะแสดง

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2542, หน้า 173) ศิลปะการแสดงก็เปรียบได้กับศาสตร์อื่นๆทั่วไป คือมีทั้งผู้ที่เก่งกาจและผู้ที่อยู่ในระหว่างการฝึกฝนเพื่อจะเป็นคนเล่นละครที่เก่งต่อไป ดังนั้นสิ่งที่เราจะต้องคำนึงไม่น้อยไปกว่าทฤษฎีการแสดงก็คือ การฝึกฝนและสำรวจตัวเองในเรื่องของโลกที่ดีต่อการแสดง คุณสมบัติของนักแสดงที่ดี รวมทั้งมารยาทและเรื่องราวต่างๆไประหว่างแสดง

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ทักษะปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมการใช้วาระเคลื่อนไหวของร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งทักษะปฏิบัติเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพุทธิพิสัยกับสิ่งเร้าภายนอก ตั้งแต่ขั้นการเรียนรู้ การพร้อมปฏิบัติ การตอบสนองตามผู้ปฏิบัติ นำ การปฏิบัติและการตอบสนองที่ซับซ้อน การปฏิบัตินั้นจะพิจารณาวิธีปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติ

## แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

### 1. ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยทางอ้อมจากการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงจะสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้ ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 775) กล่าวไว้ว่า “พึง” เป็นคำช่วยกริยาอื่น หมายความว่า “ควร” เช่น พึงพอใจ หมายความว่า พพอใจ ชอบใจ และคำว่า “พอ” หมายความว่า เท่าที่ต้องการ เต็มความต้องการ ถูกชอบ เมื่อนำคำสองคำมาผสมกัน “พึงพอใจ” จะหมายถึง ชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการ ได้มีผู้เชี่ยวชาญให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายทัศนะดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2531, หน้า 272) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า เป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนเกิดความสบายใจ เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของเขา ทำให้เกิดความ

กิติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 301) ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกที่ชอบหรือพอใจที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ และเขาได้รับการตอบสนองตาม ความต้องการของเขา

ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 143) ได้กล่าวว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกร่วมของบุคคลที่มีผลต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลที่เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานรวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

ภิญโญ สาร (2537, หน้า 271) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจของบุคคลเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่เขาได้รับ และในขณะเดียวกันก็ยอมขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาคิดว่าจะเกิดกับตัวเขาด้วย และส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

อัญพร มาขำ (2543, หน้า 29) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ หมายถึงทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

อุทัยพรรณ สุดใจ (2545, หน้า 7) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาจจะเป็นไปได้ในเชิงประเมินค่า ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบ

กาญจนา อรุณสุขขุจี (2546, หน้า 5) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน และต้องมี สิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล จึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้นการสร้างสิ่งเร้าจึงเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงานนั้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 775) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความพึงพอใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

มอร์ส (Morse, 1953, p.247) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าสิ่งใดก็ตามที่สามารถลดความตึงเครียดของมนุษย์ให้น้อยลง และความตึงเครียดนี้เป็นผลจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง เมื่อใดความต้องการได้รับการตอบสนอง ความตึงเครียดก็จะลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้เกิดความพึงพอใจขึ้นได้

ทินฟิน, และแมคเคอร์มิก (Tiffin, & McCormick, 1965, p.349) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นแรงจูงใจของมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนความต้องการขั้นพื้นฐาน (basic needs) ที่มี

ความหมายเกี่ยวข้อกันอย่างใกล้ชิดกับผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจ (incentive) และพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ต้องการ

แอปเปิลไวท์ (Applewhite, 1965, p.6) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าเป็นความสุขความสบาย ที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นความสุขความสบายที่เกิดจากการเข้าร่วมได้รู้ได้เห็นในกิจกรรมนั้น ๆ

วอลเลอร์สไตน์ (Wallerstein, 1971, p.256) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและอธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นขบวนการทางจิตวิทยาไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มี จากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้คนเกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของความพึงพอใจนั้น

โวลแมน (Wolman, 1973, p.384) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ทำที่ทั่ว ๆ ไปที่เป็นผลมาจากทำที่ที่ต่อสิ่งต่าง ๆ 3 ประการ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรม ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคล และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

ริชเชอร์ (Risser, 1975, p.45) กล่าวถึงความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของแต่ละคนเกิดจากการได้รับประสบการณ์หรือบรรลุสิ่งที่คาดหวัง

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1976, p.117) กล่าวว่าความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกภายในที่แต่ละคนเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นต่อสภาพการณ์ที่อยากให้เป็นหรือคาดหวัง หรือรู้สึกว่าสมควรจะได้รับ ผลที่ได้จะเป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เป็นการตัดสินใจของแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหนังสือวัดดวงอารมณ์

## 2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อกับความพึงพอใจ

### 2.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ

มาสโลว์ (Maslow, 1970, p.157) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ (hierarchy of needs theory) ตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงระดับสูงสุดเป็น 5 ชั้น โดย มาสโลว์ ได้จำแนกความต้องการทั้ง 5 ชั้นของมนุษย์เป็น 2 ระดับใหญ่ ๆ คือ ระดับต่ำ (lower-order) ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ และความต้องการความมั่นคง สำหรับความต้องการในระดับสูง (higher-order needs) ได้แก่ ความต้องการทางสังคม ความต้องการได้รับการยกย่อง และความต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งความแตกต่างของความต้องการทั้ง 2 ระดับ คือ ความต้องการในระดับสูงเป็นความพึงพอใจที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ขณะที่ความต้องการในระดับต่ำเป็นความพึงพอใจที่เกิดจากภายนอก เช่น ค่าตอบแทน เป็นต้น

1. ความต้องการระดับกายภาพ (physiological needs) เป็นความต้องการทางร่างกายขั้นพื้นฐานของมนุษย์และเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ อากาศ น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น มนุษย์จะมีความต้องการในลำดับถัดไปเมื่อความต้องการระดับกายภาพได้รับการตอบสนองแล้ว ดังนั้น ในขั้นแรกองค์กรจะต้องตอบสนองความต้องการของพนักงาน โดยการจ่ายค่าจ้างและผลตอบแทนเพื่อให้พนักงานสามารถนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อแสวงหาสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของแต่ละคน

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety or security needs) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยก็จะเข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของมนุษย์ ความปลอดภัยดังกล่าวมี 2 รูปแบบ คือ ความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกาย และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกาย ได้แก่ การมีความปลอดภัยในชีวิต การมีสุขภาพดี เป็นต้น ส่วนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีอาชีพการงานมั่นคง การทำงานที่มีหลักประกันอย่างเพียงพอ จะมีผลต่อการตัดสินใจในการทำงานต่อไป อันจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจลาออกจากงานหรือการพิจารณาเลือกงานใหม่ แต่ตราบดีที่ความต้องการด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการที่จะได้รับความมั่นคงปลอดภัยก็ค่อนข้างน้อย

3. ความต้องการทางสังคม (social needs) เมื่อความต้องการทั้ง 2 ประการได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับที่สูงกว่า จะเข้ามามีบทบาทต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการการยอมรับในผลงาน ความเอื้ออาทร ความเป็นมิตร ที่ดี ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และความรักจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานได้โดยการให้ลูกจ้างมีส่วนในการแสดงความคิดเห็น ให้ลูกจ้างทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม (group process) และมีลักษณะเป็นการร่วมมือร่วมใจ (collaboration) ในการทำงานมากกว่าที่จะมุ่งการแข่งขัน (competition) ตลอดจนองค์กรต้องมองเห็นคุณค่าของบุคลากร ยอมรับความคิดเห็นของเขาเหล่านั้นด้วยการยกย่องชมเชยเมื่อมีโอกาสอันควร

4. ความต้องการได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม (esteem needs) หมายถึง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ การรับถือตนเอง ความเป็นอิสระและเสรีภาพในการทำงาน ตลอดจนต้องการมีฐานะเด่นและเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งหลาย การมีตำแหน่งสูงในองค์กร หรือการที่สามารถใกล้ชิดบุคคลสำคัญ ๆ ล้วนเป็นการส่งเสริมให้ฐานะของบุคคลเด่นขึ้นทั้งสิ้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self-actualization needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทั้ง 4 ระดับแล้ว มนุษย์จะทำงานเพื่องานคือ อยากรู้ว่าตนมีศักยภาพแค่ไหน

โหน และพยายามพัฒนาศักยภาพของตนไปสู่จุดสูงสุด การทำงานเกิดจากสนใจและรักในงานที่ทำ และทำเพราะได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนให้ถึงจุดสูงสุด

## 2.2 ทฤษฎีแรงจูงใจและสุขปัจจัยของเฮอ์เบอร์ก (Herzberg)

ทฤษฎีแรงจูงใจและสุขปัจจัย (hygiene-motivator theory) เป็นแนวความคิดของนักจิตวิทยาชื่อ เฮอ์เบอร์ก เฟรดเดอริค (Herzberg Frederick) โดยเชื่อว่ามนุษย์มีส่วนประกอบทางด้านความต้องการ 2 ส่วน คือ (Herzberg, et al., 1959, อ้างถึงใน อาทิตย์ ไก่สกุล, 2542, หน้า 124)

2.2.1 ส่วนที่จูงใจ (motivator) เป็นความต้องการที่แสวงหาความก้าวหน้า ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ความเจริญรุ่งเรืองทางจิตใจ ส่วนที่จูงใจเป็นปัจจัยที่สามารถสนองความต้องการดังกล่าวประกอบด้วย

- 1) การได้รับการยอมรับ (recognition)
- 2) การได้รับความสำเร็จ (achievement)
- 3) งานที่ตื่นเต้นและท้าทาย (work it self)
- 4) โอกาสเจริญเติบโต (possibility of growth)
- 5) ความก้าวหน้า (advancement)

2.2.2 ส่วนที่เป็นสุขปัจจัย (hygiene) เป็นความต้องการที่จะหลบหลีกความเจ็บปวด ปัจจัยที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้คือ

- 1) เงินเดือน ค่าจ้าง (salary, wage)
- 2) นโยบายและระบบการบริหารงาน (company policy administration)
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relations)
- 4) สภาพการทำงาน (working conditions)
- 5) การควบคุมดูแล (supervision technique)

จากทฤษฎีการจูงใจและสุขปัจจัยของเฮอ์เบอร์ก จะเห็นได้ว่าปัจจัยการจูงใจ เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพึงพอใจในการทำงาน ส่วนสุขปัจจัย เป็นตัวสร้างความไม่พึงพอใจในการทำงานและเป็นตัวขัดขวางการจูงใจไม่ให้เกิดขึ้น ฉะนั้น จะต้องบำรุงรักษาให้ สุขปัจจัย อยู่ในสภาพหรือระดับที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

## 2.3 ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

ดักลาส แมคเกรเกอร์ (McGregor, 1969, pp.34-48) ได้กล่าวถึงพื้นฐานของทฤษฎี X และทฤษฎี Y ไว้ดังต่อไปนี้

- ทฤษฎี X
- 1) คนส่วนใหญ่โดยธรรมชาติแล้วไม่ชอบทำงาน
  - 2) คนส่วนใหญ่ขาดความทะเยอทะยาน และต้องช่วยกันทำงาน

- สร้างสรรค์
- 3) คนส่วนใหญ่ชอบทำงานตามที่ได้รับคำสั่ง ไม่มีความคิดริเริ่ม
- 4) คนส่วนใหญ่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
- 5) คนส่วนใหญ่ถูกหลอกง่ายและไม่ฉลาด
- ทฤษฎี Y
- 1) คนไม่ได้มีความเกียจคร้าน
- 2) คนไม่ชอบการบริหารงานด้วยการใช้อำนาจ แต่ชอบที่จะมีส่วนร่วมในการบริหาร
- 3) คนชอบที่จะตั้งเป้าหมายของตนเอง มากกว่าที่จะให้คนมากำหนดเป้าหมายให้
- 4) คนมีความรับผิดชอบ

จากทฤษฎีความต้องการพื้นฐานข้างต้นที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีของมาสโลว์, เฮอ์เบอร์ก, และแมคเกรเกอร์ มีความสัมพันธ์กันดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีของมาสโลว์, เฮอ์เบอร์ก, และแมคเกรเกอร์

มาสโลว์	เฮอ์เบอร์ก	แมคเกรเกอร์
ความต้องการระดับสูง	ปัจจัยจูงใจ	ทฤษฎี Y
- ความสำเร็จในชีวิต	- การยอมรับ	- ความพึงพอใจในชื่อเสียง
- การยอมรับนับถือ	- ความสำเร็จ	- ความต้องการความสำเร็จ
ชื่อเสียง	- ความก้าวหน้า	- ความรับผิดชอบ
	- ลักษณะงาน	- ความคิดริเริ่ม
		- การควบคุมตนเอง
ความต้องการระดับต่ำ	สุขปัจจัย	ทฤษฎี Y
- ด้านสังคม	- นโยบายการบริหาร	- ชอบให้ใช้คำสั่ง
- ความปลอดภัย	- เงินเดือน ค่าจ้าง	- การบังคับและลงโทษ
- ด้านร่างกาย	- ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	- ขาดความคิดริเริ่ม
	- การบริหารงาน	- ไม่กระตือรือร้น
	- สภาพการทำงาน	

## 2.4 ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจ (motivation theory) ทฤษฎีแรงจูงใจเชื่อว่าการเกิดพฤติกรรม มีสาเหตุต่าง ๆ กัน จึงอธิบายความเชื่อมั่นว่าพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีสิ่งเร้ามาเป็นเครื่องชักนำ และทำให้เกิดการตอบสนองในรูปของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เน้นสิ่งเร้าที่เกิดจากภายนอกมากกว่าสิ่งเร้าภายใน แม้แต่ความต้องการหรือแรงขับที่เกิดขึ้นก็ถือเอาเฉพาะที่สังเกตเห็นได้

การจูงใจหรือแรงจูงใจ (motivation) จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแก่บุคคลในการใช้ความพยายามผลักดันให้เกิดการกระทำอย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางที่แน่นอน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ แรงจูงใจภายในเกิดมาจากความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคคลกับสิ่งที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ส่วนแรงจูงใจภายนอกเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีแรงจูงใจมักเน้นที่กระบวนการ โดยยอมรับว่าแรงจูงใจเป็นผลที่เกิดจากความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความคาดหวัง ความเป็นเสมือนเครื่องมือ และการมีคุณค่าที่เหมาะสม หรือคุณค่าสอดคล้องตามความต้องการของแต่ละคนจึงจะส่งผลต่อแรงจูงใจ ทฤษฎีความคาดหวังยังมีมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของการจูงใจ ครอบคลุมกว้างขวางทั้งสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวกับการทำงานทั้งหมด โดยสาระทฤษฎีนี้เชื่อว่าแรงจูงใจของมนุษย์จะเกิดขึ้นถ้าตนสามารถคาดหวังได้ว่าเมื่อทำงานสำเร็จแล้วก็จะได้รับสิ่งที่ต้องการได้จากงานนั้น ทฤษฎีความคาดหวังเห็นว่าคนเราย่อมมีเหตุผลที่จะคิดว่าตนต้องทำอะไรบ้างจึงควรได้รับรางวัลผลตอบแทน และรางวัลผลตอบแทนต้องมากเท่าไรจึงลงมือทำงานนั้น

## 2.5 ทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีความคาดหวัง (expectancy theory) แนวคิดในการอธิบายความคาดหวังของลอตเตอร์ (Rotter, 1966, p.258) แบ่งเป็น 2 ประการ คือ ความคาดหวังเฉพาะกับความคาดหวังทั่วไป ซึ่งความคาดหวังเฉพาะ (specific expectancies) สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ที่ได้รับจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งในอดีตกับความคาดหวังทั่วไป (generalized expectancies) ซึ่งเป็นผลรวมของประสบการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ในขณะที่ (สันติชัย คำสมาน, 2534, หน้า 51) ได้อธิบายความคาดหวังในลักษณะของการเป็นทฤษฎีช่วยตัดสินใจในการกระทำว่ามีข้อพิจารณาเกี่ยวกับความคาดหวัง 2 ประการ คือ พิจารณาเป้าหมายที่จะไปสู่สิ่งที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงไร (valance) และพิจารณาว่าสิ่งที่กระทำสามารถคาดหวังให้ไปถึงจุดหมายได้เพียงไร (expectancy) โดยทั้ง 2 ประการนี้มีความสัมพันธ์กันและความคาดหวังในการทำงานสู่เป้าหมายนี้ได้มีแนวคิดสำคัญตามทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (goal-setting theory) เสนอโดย เอควิน (Edwin, 1976, pp.48-50) ที่เห็นว่าจิตใจของมนุษย์เรานั้นโดยธรรมชาติจะถูกกระตุ้นโดยเป้าหมาย (goal) ให้ต้องแสดงพฤติกรรมตามเป้าหมาย และความตั้งใจของตน เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย

เมื่อศึกษารายละเอียดด้านองค์ประกอบความคาดหวังแล้ว (สังเวียน อ่อนแก้ว, 2536, หน้า 65) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคาดหวังไว้ 3 ประการคือ

1. การคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น บุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไร จะขึ้นอยู่กับในใจเขามีการคาดหวังอย่างไรเกี่ยวกับผลที่ติดตามมา เช่น คนที่คาดหวังว่าถ้าเขามีการผลิตเพิ่มขึ้น เขาจะได้รับการยกย่อง เขาก็จะตัดสินใจทำงานหนักขึ้น แต่ถ้าเขาคาดหวังว่าแม้มีการผลิตเพิ่มขึ้น เขาก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไรเพิ่มขึ้นเลย เขาก็จะไม่ทุ่มเทให้กับงานเป็นพิเศษแต่อย่างใด

2. ความพอใจหรือคุณค่าของผลที่เกิดขึ้น ผลที่เขาคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นนั้นได้ก่อให้เกิดความพอใจหรือมีคุณค่าแก่เขาเพียงใด เช่น คนที่คาดหวังว่าถ้าเขาทำงานหนักขึ้น เขาจะได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น ซึ่งจะสร้างความพอใจแก่เขามาก แต่ถ้าการทำงานหนักขึ้นทำให้เขาได้ค่ายกย่องชมเชยซึ่งไม่ใช่เงิน ก็จะทำให้เขามีความพอใจน้อย

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับกำลังความพยายามกับผลการปฏิบัติงาน ความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับความยุ่งยากในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลนั้นว่าจะปฏิบัติงานดังกล่าวหรือไม่

รักชนก โสภพิศ (2542, หน้า 68-69) กล่าวว่าทฤษฎีความคาดหวังมีอยู่หลายฉบับที่นักทฤษฎีแต่ละคนนำเสนอโดยมีสาระที่ต่างกันเล็กน้อยแต่ฉบับที่รู้จักยอมรับกันมากเป็นของวรูม (Vroom, 1970, pp.91-103) และฉบับของพอร์เตอร์ (Porter) กับโลว์เลอร์ (Lawler) ที่เห็นพ้องกันว่าแรงจูงใจเป็นผลที่เกิดมาจากความเชื่อ 3 ประการของมนุษย์ ได้แก่

1. V มาจากคำว่า Valence หมายถึง ความพึงพอใจของมนุษย์ที่มีต่อผลลัพธ์ (outcomes) ของการกระทำ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของความพึงพอใจของมนุษย์ระดับของความพึงพอใจที่มนุษย์คาดหวังว่าจะได้จากผลลัพธ์นั้น ๆ ไม่ใช่เกิดจากการเห็นคุณค่าที่แท้จริงของผลลัพธ์นั้นเสมอไป เช่น มนุษย์เลือกทำงานด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะต้องการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือต้องการค่าจ้างที่สูงไม่ใช่เลือกทำงานเพราะว่างงานนั้นมีคุณค่าตามอุดมคติ อาจกล่าวได้ว่าความพยายามในการทำงานเน้นจากผลลัพธ์หลายอย่างทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. I มาจากคำว่า Instrumentality หมายถึง ความเชื่อถือ วิธีการในการเชื่อมโยงผลลัพธ์อย่างหนึ่งไปสู่ผลลัพธ์อีกหลายอย่าง เช่น นักเรียนเชื่อว่าการเรียนจะเป็นวิธีการไปสู่การสอบได้ การสอบได้เป็นวิธีการที่นำไปสู่การได้รับประกาศนียบัตร ประกาศนียบัตรจะนำไปสู่การบรรจุเข้าทำงาน

3. E มาจากคำว่า Expectancy หมายถึง การคาดการณ์จากความเชื่อว่าผลลัพธ์จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด เช่น ถ้ามนุษย์มีความเชื่อมั่นว่าจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ ย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจที่จะตัดสินใจเลือกทำอะไร และทำอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

### 3. ประเภทของความพึงพอใจ

ทฤษฎีของเฮร์เบอร์ก (Herzberg, et al., 1959, p.125) ได้แบ่งประเภทของความพึงพอใจออกเป็น 2 ลักษณะตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ได้แก่

1. ความพึงพอใจที่เกิดจากปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ความพึงพอใจที่เกิดจากความมีสำนึกในการทำงาน ผลสัมฤทธิ์ ความเจริญเติบโตของงาน ความก้าวหน้า รายได้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา เทคนิคการนิเทศงาน ความรับผิดชอบในการทำงาน นโยบายในการทำงาน นโยบายและการบริหารงานของหน่วยงาน สภาพะของงาน ตัวของงานที่ทำ สภาพและปัจจัยส่วนตัวของผู้ที่ทำงาน ตลอดจนความมั่นคงในการทำงาน ความพึงพอใจเบื้องต้นนี้สามารถสังเกตได้จากผลงานที่ทำ

2. ความพึงพอใจที่เกิดจากปัจจัยระดับสูง ส่วนใหญ่จะเป็นความพึงพอใจที่เกิดจากความรู้สึก เช่น ความรู้สึกอันเกิดจากสำนึกสำนึกที่มีต่องานและผลสัมฤทธิ์ของงาน ความรู้สึกที่มีต่อความเจริญเติบโตของงาน ต่อความรับผิดชอบในการทำงาน ต่อกลุ่มผู้ร่วมงาน ต่อการเพิ่มหรือลดความมั่นคงในการทำงาน ความรู้สึกที่มีต่อความยุติธรรม ความรู้สึกภูมิใจต่อความเสมอภาคหรือรู้สึกละอายต่อความไม่เสมอภาค รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อรายได้ที่ได้รับ

ความพึงพอใจเป็นทัศนคติอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่นั้น สามารถสังเกตได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรม แต่การแสดงออกของมนุษย์เราก่อนข้างซับซ้อน จึงทำให้การวัดความพึงพอใจโดยตรงเป็นไปได้ยาก แต่สามารถวัดโดยอ้อมได้จากความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้นแทนด้วยการแสดง ความคิดเห็น

### 4. วิธีการสร้างความพึงพอใจ

การศึกษาจะมีความสัมพันธ์และความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียน ต้องมีการสร้างความพอใจในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่ผู้เรียน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ให้คำแนะนำปรึกษา จึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจ ซึ่งในปัจจุบันผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษา จึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ การกระทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงาน มีแนวความคิดพื้นฐานที่ต่างกันอยู่ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองของความต้องการของผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนองทักษะตามแนวคิดดังกล่าว

2. ผลของการปฏิบัติงานไปสู่ความพึงพอใจ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลของการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลของการตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปตอบสนองความพึงพอใจในรูปของรางวัล

หรือผลตอบแทนภายใน (intrinsic rewards) และผลตอบแทนภายนอก (extrinsic rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของการตอบแทนที่ได้รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น โดยมีนักการศึกษากล่าวถึงแนวคิดไว้หลายท่าน ดังนี้

สกินเนอร์ (Skinner, 1971, p.52) มีความเห็นว่าการปรับพฤติกรรมไม่สามารถทำได้โดยเทคโนโลยีทางกายภาพและชีวภาพ แต่ต้องอาศัยเทคโนโลยีของพฤติกรรม คือ เสรีภาพและความภาคภูมิใจ จุดหมายปลายทางที่แท้จริงของการศึกษา โดยการทำให้มีความเป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบต่อการกระทำ เสรีภาพ คือ ความเป็นอิสระจากการควบคุมวิเคราะห์ปรับเปลี่ยน หรือปรับปรุงรูปแบบใหม่ให้แก่สิ่งแวดล้อมนั้น โดยทำให้อำนาจการควบคุมอ่อนลง จนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมิได้ถูกควบคุม หรือต้องแสดงพฤติกรรมใด ๆ ที่เนื่องมาจากการกระทำที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับมาเท่าไร จะต้องเป็นการกระทำที่ไม่มีการบังคับหรือควบคุมใด ๆ มาก นั่นคือ สัดส่วนปริมาณของการยกย่องยอมรับที่ให้แก่การกระทำ จะเป็นส่วนกลับกับความเด่น หรือความสำคัญของสาเหตุที่จูงใจให้กระทำ นอกจากนี้ สกินเนอร์ (Skinner) ได้ให้ข้อคิดกับครูว่า จงทำให้เด็กเกิดความเชื่อว่า เขาอยู่ในความควบคุมของตัวเอง แม้ผู้ควบคุมที่แท้จริง คือ ครู

ไวท์ (White, 1967, p.1) ได้กล่าวถึงจังหวะของการศึกษามี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างความพึงพอใจ โดยให้นักเรียนได้รับสิ่งใหม่ ๆ มีความตื่นเต้น พอใจ ในการได้พบและเกิดสิ่งใหม่ ๆ
2. การทำความเข้าใจ โดยมีการจัดระบบระเบียบ ให้คำจำกัดความ มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน
3. การนำไปใช้ โดยนำสิ่งใหม่ที่ได้มาไปจัดสิ่งใหม่ ๆ ที่จะได้พบต่อไป เกิดความตื่นเต้นที่จะเอาไปจัดสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามา

#### 5. การวัดความพึงพอใจ

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2537, หน้า 32) ได้กล่าวถึง เครื่องมือประเภทมาตราวัดทัศนคติไว้ว่า เป็นข้อความที่ใช้เพื่อการเก็บข้อมูลทางด้านจิตพิสัย เช่น ความคิดเห็น ความสร้างสรรค์ทัศนคติต่าง ๆ เป็นต้น มาตราวัดทัศนคติมีอยู่หลายชนิด แต่ในการวิจัยเทคโนโลยีการศึกษานิยมใช้มาก คือ วิธีของลิเคิร์ต (Likert) การวัดทัศนคติตามวิธีนี้จะกำหนดช่วงความรู้สึกของคนเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ

การสร้างมาตราวัดทัศนคติตามวิธีของลิเคิร์ต

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าต้องการศึกษาทัศนคติของใคร ที่มีต่อสิ่งใด
2. ให้ความหมายของทัศนคติต่อสิ่งที่จะศึกษานั้นให้แจ่มชัดเพื่อให้ทราบว่าเป็นประเด็นหรือเรื่องที่จะสร้างแบบวัดนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง

3. สร้างข้อความให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของสิ่งที่จะศึกษาให้ครบถ้วนทุกแง่ทุกมุม และต้องมีข้อความที่เป็นไปในทางบวกและลบมากพอต่อการนำไปวิเคราะห์ แล้วเหลือจำนวนข้อความที่ต้องการ

4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้น ซึ่งทำได้โดยผู้สร้างข้อสอบเองและนำไปให้ผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ตรวจสอบ โดยพิจารณาในเรื่องของความครบถ้วนของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ตลอดจนลักษณะการตอบกับข้อความที่สร้างว่าสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด เช่น พิจารณา ควรจะให้ตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยเฉย ๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือชอบมากที่สุด ชอบมาก ปานกลาง ชอบน้อย ชอบน้อยที่สุด เป็นต้น

5. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนที่จะนำไปใช้จริง โดยการนำข้อความที่ได้ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้อีกครั้งหนึ่ง และเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของมาตราวัดทัศนคติทั้งหมดด้วย

6. กำหนดการให้คะแนนการตอบของแต่ละตัวเลือก โดยทั่วไปที่นิยมใช้คือ กำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 สำหรับข้อความทางบวก และ 1 2 3 4 5 สำหรับคะแนนทางลบ ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกในทางปฏิบัติ

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 1. งานวิจัยในประเทศ

คันทรส เฟื่องจรัส (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้วสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีขั้นตอนการวิจัยที่สำคัญ คือ การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

งามตา เพชรคอน (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การอนุรักษ์ท้องถิ่นเรื่องผักพื้นบ้านสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหา 4) จัดเนื้อหา 5) เลือกประสบการณ์การเรียนการสอน 6) การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน 7) การประเมินผล

และได้หลักสูตรฉบับร่างซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ขอบข่ายเนื้อหา 6) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 7) เวลาเรียน 8) การวัดและประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน โดยผู้เรียนประเมินตนเองและครูประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

พระมหาสมศักดิ์ จันทอด (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องสมาธิภาวนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานฉลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้ชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องและเหมาะสม 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า การนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนเป็นไปตามที่แผนกำหนด 4) ผลการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องสมาธิภาวนาหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุดใจ รอดสุวรรณ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร เรื่องสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้านทักษะการปฏิบัติงานร่วมกันมีผลดีและด้านเจตคติต่อพืชสมุนไพรในท้องถิ่น พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ และหลักสูตรควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเนื้อหา

จิราณวัฒน์ พึ่งอ่อน (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนสมอ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านทักษะในการปฏิบัติงานพบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติงานประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวได้เป็นอย่างดี และด้านความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่นพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

จำลอง นำพา (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมวิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองแค “สรกิจพิทยา” อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนมีความสนใจด้านความพึงพอใจนักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อหลักสูตร

เขาวนนท์ ชันชเกษ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีหลักการตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น นักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระครูปลัดแก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องมูสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เห็นด้วยกับการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อประกอบ ระยะเวลาการฝึกอบรม การวัดผลและประเมินผล 3) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนสังเกตพฤติกรรมทางวาทะก่อนเรียนและหลังเรียนสอบถามเจตคติ 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและเจตคติต่อการใช้หลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วารีย์ มะลิตอง (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรประเพณีท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองสะเดา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้โดยเน้นการปฏิบัติจริงเหมาะสมกับสถานการณ์จริง 2) การพัฒนาหลักสูตร มีองค์ประกอบคือ หลักการจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา สาระ ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ 3) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่า หลักสูตรประเพณีท้องถิ่นนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในประเพณีท้องถิ่นหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรนิษา มีรัตน์ (2553, บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคความรู้ ภาคปฏิบัติ ก่อนและหลังการทดลอง และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนนาฏศิลป์โดยใช้โมเดลชิปปาในการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปี พ.ศ. 2551 จำนวน 40 คน โรงเรียนคันทนาเยาว (ชารินทร์เจริญสงเคราะห์) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคความรู้ ภาคปฏิบัติและแบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคความรู้ หลักการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

## 2. งานวิจัยต่างประเทศ

แฮ็กกิง, สก๊อต, และบารราต (Hacking, Scott, & Barratt, 2007, p.256) ได้วิจัยหลักสูตรท้องถิ่นที่นักเรียนชาวอังกฤษเขียนเล่าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ เป็นบทความสำรวจวิเคราะห์ลักษณะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้น เมื่อปี ค.ศ. 1983 สมาคมทางวิทยาศาสตร์ได้ประชุมและลงความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดขึ้นในโรงเรียนโดยเด็ก ๆ ได้มีส่วนร่วมและเด็ก ๆ ที่มีส่วนร่วมเหล่านั้นมีอายุอยู่ระหว่าง 11-12 ปี ซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนและมีที่ปรึกษา (mentor) อายุ 17 ปี โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้เด็ก ๆ มีปฏิริยาโต้ตอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของเขาทั้งหลายเป็นอย่างไร
2. เพื่อให้เด็ก ๆ มีความเข้าใจ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชีวิตกับหลักสูตรของโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร
3. โรงเรียนจะใช้สิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ มาสร้างเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรได้อย่างไร

เบนเนท (Bennett, 2008, p.189) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูอาจารย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ในด้าน การเสนอแนวความคิด มีการนำเสนอผลการวิจัยและผลงานทางการศึกษามาใช้อย่างแพร่หลาย ตั้งแต่ปี 1915-1940 เริ่มจากการสร้างหลักสูตร มีการใช้อุปกรณ์การสอนมากขึ้น และยังสามารถเสนอ การพัฒนาการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ และส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สร้างวิสัยทัศน์โดยให้ครูอาจารย์ได้ศึกษาหลักสูตร ทำวิจัย และมีการคัดเลือกตัวแทนครูอาจารย์ที่มีแนวความคิดไปปฏิบัติจริง มีการสนับสนุน เช่น ขยายเวลาการให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจน จัดหาแหล่งสร้างความเป็นมืออาชีพ โดยจัดให้มีที่ปรึกษาและมีการจัดตั้งองค์กรสมาชิกโครงการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรประเพณีท้องถิ่น หลักสูตรฝึกอบรมครูอาจารย์และบุคคลท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ต่อจากนั้นได้นำไปทดลองใช้ ผลการทดลองส่วนใหญ่หลังการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตร